

Structural Challenges Faced by Minority Groups in the USA under SRMI'S 2022 Report

Mousa Karami^{1*}, Reyhaneh Zandi²

¹ Ph.D. Graduated in International Law, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Iran.

² Ph. D. Candidate in International Law, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Iran.

ABSTRACT: One of the persistent human rights concerns in the United States has been the protection of minority rights. The Special Rapporteur on Minority Issues (SRMI) presented a report to the Human Rights Council following his visit to the US on 17 August 2022. Using a descriptive-analytic approach and drawing on the findings of this report, the authors seek to address the structural challenges faced by minority groups in the US in exercising and safeguarding their rights. These challenges span political, legal, cultural, social, economic, and environmental spheres, all of which are deeply interconnected. According to the report, despite the formal abolition of slavery in the US, its legacy endures through discriminatory laws, policies, and practices targeting the Black minority. Additionally, some minority groups continue to be deprived of effective political participation, particularly the right to vote and adequate political representation. In the realm of educational and linguistic rights, certain indigenous and minority languages remain marginalized. The report also highlights the discriminatory practices within the US criminal justice system, including the use of violence against and the killing of Black individuals by American police. Furthermore, hate speech directed at religious minorities -particularly Islamophobia- on social media and in virtual spaces, along with environmental injustice and the unequal treatment of minorities in environmental matters, further compound these challenges. Taken together, these interconnected structural barriers reveal the ongoing vulnerability of minority groups in the US, pointing to the existence of systemic and pervasive discrimination and racism against them across various aspects of life in the country.

Review History:

Received: Dec. 26, 2023

Revised: Feb. 04, 2024

Accepted: Mar. 06, 2024

Available Online: Mar. 19, 2024

Keywords:

Rights of Minorities

The USA

Structural Discrimination

Racism

Special Rapporteur on Minority Issues (SRMI)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

*Corresponding author's email: mosakarami136767@gmail.com

چالش‌های ساختاری فراروی گروه‌های اقلیت در ایالات متحده آمریکا طبق گزارش ۲۰۲۲ میلادی گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها

موسی کرمی^{*۱}، ریحانه زندی^۲

۱. دانش آموخته دکتری حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران.

۲. دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران.

تاریخچه داوری:

دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۵

بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۱۵

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۶

ارائه آنلاین: ۱۴۰۲/۱۲/۲۹

کلمات کلیدی:

حقوق اقلیت‌ها

ایالات متحده آمریکا

تبعیض ساختاری

نژادپرستی

گزارشگر ویژه مسائل اقلیت‌ها

خلاصه: یکی از مهم‌ترین مسائل حقوق بشری درباره ایالات متحده آمریکا، همواره حقوق گروه‌های اقلیت در این کشور بوده است. گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها، در ۱۷ اوت سال ۲۰۲۲، گزارشی را از بازدید خود از کشور آمریکا به شورای حقوق بشر ارائه کرد. نگارندگان در این پژوهش می‌کوشند تا با شیوه توصیفی-تحلیلی و در پرتو گزارش یادشده، به بررسی چالش‌های ساختاری فراروی گروه‌های اقلیت در ایالات متحده آمریکا از نظر بهره‌مندی و حمایت از حقوق خود بپردازند. این چالش‌ها، حوزه‌های سیاسی، حقوقی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی را دربرمی‌گیرند و درهم‌تنیده هستند. طبق این گزارش، به‌رغم الغای بردگی در آمریکا، میراث و آثار آن همچنان در قالب قوانین، سیاست‌ها و رویه‌های تبعیض‌آمیز علیه اقلیت سیاه‌پوست تداوم دارد. همچنین، برخی گروه‌های اقلیت از حق مشارکت سیاسی مؤثر و به‌ویژه از حق رأی و نمایندگی سیاسی برابر برخوردار نیستند. در حقوق آموزشی و زبانی، برخی زبان‌های بومی و اقلیت همچنان از کم‌توجهی رنج می‌برند. افزون بر این، می‌توان به رویکرد تبعیض‌آمیز نظام عدالت کیفری ایالات متحده نسبت به گروه‌های اقلیت و اعمال خشونت و قتل سیاه‌پوستان به‌دست پلیس آمریکا اشاره کرد. تنفرپرانی علیه اقلیت‌های مذهبی و به‌طور خاص اسلام‌هراسی در رسانه‌های اجتماعی و فضای مجازی و نیز بی‌عدالتی محیط‌زیستی و رفتار تبعیض‌آمیز با اقلیت‌ها در مسائل مرتبط با محیط‌زیست را نیز باید به این فهرست افزود. به نظر می‌رسد می‌توان در این چالش‌های ساختاری درهم‌تنیده، وضعیت آسیب‌پذیر اقلیت‌های آمریکا را به‌خوبی مشاهده کرد و از تبعیض و نژادپرستی ساختاری و فراگیر در زمینه‌های گوناگون علیه آن‌ها در این کشور سخن گفت.

۱- مقدمه

گروه‌های اقلیت به شکلی ویژه خودنمایی می‌کنند. از این‌رو، بحث اقلیت‌هایی همچون سیاه‌پوستان، سرخ‌پوستان یا بومیان، غیرمسیحیان و به‌طور خاص مسلمانان و نیز یهودیان و ...، مورد توجه سازکارهای حقوق بشری ملل متحد قرار گرفته است.

در میان سازکارهای فرامعاهده‌ای حقوق بشری در زمینه حقوق اقلیت‌ها، می‌توان از مقام گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها^۱ نام برد که در ۲۱ آوریل ۲۰۰۵ طی قطعنامه ۲۰۰۵/۷۹ کمیسیون حقوق بشر ایجاد گردید و کارکرد آن با قطعنامه‌های گوناگون تجدید شده که جدیدترین آن‌ها، قطعنامه ۵ آوریل ۲۰۲۳ شورای حقوق بشر است (Human Rights Council, 2023, para. 1). رسالت این پست، بازتاب و افزایش آگاهی مسائل مربوط به اقلیت‌ها در میان نهادها و اعضای ملل متحد، دیگر سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و افکار

ایالات متحده آمریکا کشوری است با فرهنگ متکثر و به‌خاطر پذیرش گروه‌های مهاجر در گذر سالیان دراز از زمان پدیدایی و کشف آن تا روزگار کنونی، جوامع و گروه‌های گوناگون فرهنگی را در خود جای داده است. به‌خاطر پیشینه تاریخی این کشور و شکل‌گیری آن در نتیجه مهاجرت اروپاییان به سرزمین کنونی آمریکا از یک‌سو و رویدادهای ناشی از آن که به رخدادهای مهمی همچون جنگ داخلی بر سر حفظ یا الغای بردگی در این کشور انجامید و نیز مهاجرت گروه‌های دینی، مذهبی، زبانی و در کل فرهنگی از سرتاسر جهان به آن در خلال چند سده اخیر از سوی دیگر که به پیدایش گروه‌های اقلیت در معنای گروه‌های غیرحاکم و با شمار کمتر نسبت به جمعیت اکثریت سفیدپوست آمریکا ختم شده است، در میان مسائل حقوق بشری مطرح در خصوص این کشور، نام و نشان حقوق و وضعیت

1. Special Rapporteur on Minority Issues (SRMI)

*نویسنده عهده‌دار مکاتبات: mosakarami136767@gmail.com

حقوق مؤلفین به نویسندگان و حقوق ناشر به انتشارات دانشگاه بوعلی سینا داده شده است. این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License) در دسترس شما قرار گرفته است. برای جزئیات این لیسانس، از آدرس <https://www.creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode> دیدن فرمائید.

۲- پیشینه و مبانی نظری پژوهش

می‌توان گفت در زمینه گزارش اوت ۲۰۲۲ گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها در بازدید خود از ایالات متحده آمریکا، تا زمان نگارش این پژوهش، مطالعه‌ای در زبان فارسی و حتی انگلیسی انجام نگرفته است. ولی نگاهی به برخی نوشتگان مرتبط با حقوق اقلیت‌ها در این کشور، روا و سودمند خواهد بود. در بخش منابع فارسی، کتاب تبعیض نژادی و نقض حقوق اقلیت‌ها در آمریکا (پوراحمدی، ۱۳۸۹)، بر پایه مستندات عینی، آمارها و گزارش‌های منتشرشده، به تبعیض نژادی علیه گروه‌های اقلیت پرداخته است. مندرجات این اثر نشان می‌دهد با آن که آمریکا کشوری چندقومی و چندنژادی است، دولت‌مردان آن نتوانسته‌اند حقوق سرخ‌پوستان، سیاه‌پوستان و... را رعایت کنند؛ به گونه‌ای که در طول تاریخ، به نسل‌زدایی و رفتار خصمانه با آن‌ها مبادرت جستند. افزون بر این، مقاله «رویکردی جامعه‌شناختی به جنبش اجتماعی سیاهان در آمریکا (تحلیل ریشه‌ها، روندها و پیامدها)» (سمیعی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۶، ص ۱۴۶-۱۲۹)، به اثبات این فرضیه می‌پردازد که جنبش سیاهان در نتیجه هم‌نوایی اهداف فردی و اهداف جنبش، وجود نارضایتی‌هایی چون نژادپرستی و تبعیض نهادمند، جایگاه اجتماعی و اقتصادی ضعیف و نابرابر سیاهان در جامعه آمریکا و همچنین فرصت‌های سیاسی چون قانون حقوق مدنی، قانون حق رأی، انتخابات و افزایش تعداد مقامات سیاه‌پوست فعال و بدین ترتیب زمینه برای کنش جمعی سیاهان فراهم شده است. در مقاله «تحلیل حقوقی مبانی و عوامل نقض‌های سیستمی حقوق شهروندی در ایالات متحده آمریکا» (غم‌امی، ۱۳۹۹، ص ۲۱۶-۱۹۱)، دلیل عمده نقض حقوق شهروندی افراد در آمریکا و از جمله گروه‌های اقلیت ساختار متعارض و تبعیض ذاتی قانون اساسی و قوانین داخلی دانسته شده است و سرانجام، مقاله «خشونت پلیس در جامعه آمریکا با تمرکز بر اقلیت‌ها» (میرطاهر و بختیاری، ۱۳۹۵، ص ۱۶۶-۱۴۳)، پس از نگاهی کوتاه به تاریخ نژادپرستی در آمریکا، به بررسی وقایع مربوط به کشته شدن شماری از اقلیت‌های نژادی در این کشور به دست پلیس دست می‌بازد.

منابع انگلیسی در زمینه حقوق اقلیت‌ها در آمریکا کم نیستند، ولی در اینجا تنها به شماری از آن‌ها اشاره می‌شود. کتاب دیوان عالی ایالات متحده و اقلیت‌های نژادی (Goldstein, 2017)، مشتمل بر تحلیل تفصیلی و تاریخی رویه دیوان عالی کشور آمریکا در خصوص اقلیت‌های نژادی این کشور در جریان دو سده نخست تشکیل آن است. این کتاب، عملکرد دیوان عالی آمریکا در حمایت از اقلیت‌های نژادی را در قیاس با دیگر بخش‌های حکومت این کشور به بوته بررسی و سنجش می‌گذارد. کتاب

عمومی است. گزارش‌گر کنونی مسائل اقلیت‌ها، پروفیسور نیکولاس لورات^۱ از سوئیس، استاد حقوق بین‌الملل و اروپایی دانشگاه ژنو است که با تصمیم شورای حقوق بشر، از ۱ نوامبر ۲۰۲۳ تصدی این پست را بر دوش گرفته‌اند. پیش از ایشان، پروفیسور فرناند دو وارنس^۲ متصدی این پست بود و واپسین گزارش خود را در ۱۶ اوت ۲۰۲۳ به دبیرکل و از طریق او، به مجمع عمومی ملل متحد ارائه کرد. یکی از فعالیت‌های این گزارش‌گر، بازدید از کشورها^۳ و بازتاب وضعیت گروه‌های اقلیت در آن‌هاست. گزارش‌گر ویژه وقت، آقای دو وارنس، با دعوت دولت ایالات متحده، از ۸ تا ۲۲ نوامبر سال ۲۰۲۱ از این کشور بازدید و در ۱۷ اوت سال ۲۰۲۲، گزارشی را از بازدید خود به این شورا ارائه کرد.

نگارندگان پس از مطالعه گزارش یادشده، به‌خاطر کمبود نوشتگانی به زبان فارسی راجع به گزارش‌های گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها از یک‌سوی و نبود آفرینه‌ای (اثری) در خصوص گزارش مربوط به ایالات متحده به‌ویژه از نظر چالش‌های مطرح در آن از سوی دیگر، تصمیم به پژوهش در خصوص آن گرفتند. در این زمینه، کوشیدند با تمرکز بر گزارش مزبور و البته با استفاده از گزارش‌ها و نوشته‌های مرتبط با اقلیت‌های آمریکا، ضمن توصیف و تحلیل از رهگذر استدلال استقرایی (جزء به کل) و استنتاجی (کل به جزء)، به ارزیابی چالش‌های ساختاری فراروی این گروه‌ها در ایالات متحده آمریکا دست بزنند که حوزه‌های فراگیر و درهم‌تنیده سیاسی، حقوقی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی را دربرمی‌گیرد. صاحبان این قلم بر این باورند که چالش‌های فراروی اقلیت‌ها در آمریکا در گزارش نامبرده، پیش و بیش از هر چیزی ریشه در ساختار وجودی و نهادهای اجتماعی کشور آمریکا دارد و به همین دلیل، از «ساختاری» بودن آن‌ها سخن می‌گویند. در واقع، هدف این مقاله، رسیدن به درکی روشن‌تر از وضعیت اقلیت‌ها در آمریکا با استفاده از دیدگاه‌های گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌هاست که هم‌اکنون تخصصی‌ترین نهاد نظارتی ملل متحد در زمینه حقوق اقلیت‌ها به‌شمار می‌رود. در این راستا، متناظر با گزارش ذی‌ربط، این موارد به بررسی درمی‌آیند: حق مشارکت سیاسی مؤثر اقلیت‌ها (۱)؛ آموزش و حقوق زبانی اقلیت‌ها (۲)؛ دسترسی به عدالت و اجرای عدالت کیفری (۳)؛ جرائم نفرت‌محور و بیان نفرت‌زا (۴)؛ حقوق بشر اقلیت‌های مذهبی (۵)؛ و بی‌عدالتی محیط‌زیستی و رفتار تبعیض‌آمیز با اقلیت‌ها (۶). جمع‌بندی مطالب و نتیجه‌گیری از مباحث، پایان‌بخش این پژوهش خواهد بود.

1. Nicolas Levrat
2. Fernand de Varennes
3. Country Visit

انقلاب حقوق اقلیت‌ها (Skrentny, 2004)، به تأثیر جنبش حقوق مدنی سیاه‌پوستان در تغییر سیمای ایالات متحده می‌پردازد و به سخنی دیگر، از ابعاد مثبت جنبش حقوق اقلیت‌ها در سیاست این کشور بحث می‌کند. افزون بر این، مقاله «تبعیض در ایالات متحده: تجربه‌های سیاه‌پوستان آمریکا» (Bleich et al., 2019, p1399-1408)، که با هدف بررسی تجربه تبعیض نژادی در میان بزرگسالان سیاه‌پوست در ایالات متحده انجام شده است و حکایت از نقش نژاد این گروه بر دریافت خدمات درمانی در آمریکا دارد، دریافت شده است که نزدیک به یک‌سوم از سیاهان در زمان مراجعه به مراکز درمانی با تبعیض نژادی روبه‌رو شده و حدود ۲۲ درصد آن‌ها، به‌خاطر پیش‌بینی تبعیض، از مراجعه خود یا خانواده خویش به مراکز درمانی خودداری یا جلوگیری کرده‌اند. طبق دیگر یافته‌های این مقاله، اکثر سیاه‌پوستان بزرگسال تجربه تبعیض در مواردی همچون استخدام (۵۷ درصد در دریافت حقوق برابر و ارتقای شغلی؛ ۵۶ درصد در گزینش برای تصدی شغل)، تعاملات خود با پلیس (۶۰ درصد توقف ناروا و رفتار نادرست از سوی پلیس) و توهین‌های گفتاری (۵۲ درصد) و دشنام‌های نژادی (۵۱) را داشته‌اند.

نوشته‌های دیگری نیز در این زمینه وجود دارند که به فراخور، در لابلای مباحث اصلی مقاله از آن‌ها استفاده خواهد شد. وجه تمایز و جنبه نوآورانه این نوشتار نسبت به آثار نامبرده آن است که در اینجا چالش‌های ساختاری و درهم‌تنیده فراروی گروه‌های اقلیت در حوزه‌های فراگیر سیاسی، حقوقی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی با تکیه بر دیدگاه‌های گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها و از چشم‌اندازی حقوق بشری و در چهارچوب گفتمان نظام بین‌المللی حقوق اقلیت‌ها در آن به بررسی درمی‌آید. حال آن‌که منابع یادشده اولاً، بیشتر روی یکی از حوزه‌های تبعیض علیه گروه‌های اقلیت تمرکز کرده‌اند و نگاهی فراگیر به تبعیض در ابعاد گوناگون علیه آنان ندارند؛ دوماً، در هیچ‌یک از آثار پیش‌گفته به دیدگاه‌های گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها در خصوص اقلیت‌های آمریکا و به‌ویژه بازدید وی از این کشور پرداخته نشده است. به‌ویژه در ادبیات حقوقی فارسی، آثار چندانی در خصوص عملکرد گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها به‌منزله مهم‌ترین نهاد نظارتی تخصصی در زمینه حقوق اقلیت‌ها در چهارچوب نظام ملل متحد دیده نمی‌شود و شاید این مقاله بتواند راه را برای پژوهش‌های بیشتر و موثکافانه‌تر درباره عملکرد این مقام بگشاید.

مسائل مرتبط با اقلیت‌ها و به‌ویژه مقوله رعایت حقوق این گروه‌ها از سوی دولت‌ها، یکی از چالش برانگیزترین مباحث در محافل و مجامع

حقوق بشری است. همان‌گونه که پروفیسور ویل کیملیکا^۱ فیلسوف هم‌روزگار و برجسته عرصه مبانی حقوق اقلیت‌ها نیز گفته است، امروزه اغلب کشورها به لحاظ فرهنگی متکثرند. طبق برخی برآوردها، در ۱۸۴ دولت مستقل جهان، بیش از ۶۰۰ زبان زنده و ۵۰۰۰ گروه قومی وجود دارد. در شمار بسیار اندکی از این کشورها، می‌توان گفت که همه شهروندان دارای یک زبان یکسان یا متعلق به گروه قومی - ملی واحد هستند (کیملیکا، ۱۳۹۸، ص ۱۳). اندیشمندان بیان داشته‌اند که وجود گروه‌های اقلیت در دولت-ملت‌ها، آثار مهمی بر جوامع ملی مربوطه و جامعه بین‌المللی به صورت کلی داشته است. طرح مطالبات، تقاضا و خواست‌های اقلیت‌ها از یک‌سو و هراس و تشویش دولت‌ها در خصوص نحوه پاسخ به آن مطالبات از سوی دیگر، همواره یکی از موجبات تنش، کشمکش و حتی درگیری در جوامع داخلی بوده است. پدیده‌ای که به‌ویژه در چند دهه اخیر، رو به فزونی گرفته است. افزون بر این، تسری پیامدهای این تنش‌ها و درگیری‌ها موجب شده است که جامعه بین‌المللی نیز از گزند آثار ناخوشایند آن، مصون نماند (عزیزی، ۱۳۹۴، ص ۱۷). این‌ها و بسیاری ناگفته‌های دیگر در این زمینه، از اهمیت و جایگاه ویژه حقوق اقلیت‌ها در حوزه‌های گوناگون دانشی و از جمله حقوق بین‌الملل حکایت دارد و به اذعان اندیشه‌ورزان عرصه حمایت از اقلیت‌ها، از جنگ جهانی دوم به این‌سو، به شکل ویژه‌ای از سوی حقوق بین‌الملل مورد توجه قرار گرفته است (کردونی، ۱۴۰۰، ص ۲۸۳). امری که پرداخت تخصصی و بررسی موثکافانه مسائل مرتبط با این عرصه را، به امری بایسته و گریزناپذیر مبدل می‌سازد.

یکی از محوری‌ترین مسائل مربوط به نظام بین‌المللی حمایت از اقلیت‌ها، به اصل یا قاعده منع تبعیض بازمی‌گردد. به‌گونه‌ای که هنگام بحث از ماهیت حقوق اقلیت‌ها، نقطه عزیمت تحلیل کارشناسان همانا منع تبعیض است. آنان ضمن اشاره به قرارگیری نظام حقوق اقلیت‌ها در چهارچوب نظام بین‌المللی حقوق بشر، آن را واجد ماهیتی جداگانه و ویژه اعلام می‌کنند. به باور ایشان، این اصل منع تبعیض است که همچون یک پُل، دو نظام عام حقوق بشر و نظام خاص حقوق اقلیت‌ها را به هم پیوند می‌زند؛ به این معنا که از سویی، تحقق مفاد این اصل، در شمار خواسته‌های اولیه گروه‌های اقلیت است و از سوی دیگر، رعایت آن از مقدمات و بنیان‌های نظام حقوق بشر شمرده می‌شود. البته حقوق اقلیت‌ها تنها با رعایت اصل منع تبعیض رعایت نمی‌شود و دستیابی به برابری ماهوی، مستلزم بهره‌مندی گروه‌های اقلیت از حقوق و امتیازات خاص است (عزیزی، ۱۴۰۰، ص ۱۳۹). در واقع، از میانه دهه نود میلادی، تفسیر سلبی از اصل منع تبعیض جای خود را به تفسیری ایجابی

1. Will Kymlicka

برده به‌شمار می‌رفتند و تا سده بیستم از حق رأی دادن و شهروندی برابر محروم بودند و هم‌اکنون نیز در زمینه رفتار برابر و بدون تبعیض، با موانعی دست و پنجه نرم می‌کنند. آقای دو وارنس همچنین به این واقعیت مهم گریزی می‌زند که به‌رغم الغای بردگی در سال ۱۸۶۵، میراث آن همچنان باقی است و گاه با قوانین، سیاست‌ها و رویه‌های سرکوب‌گرانه، معطوف به محرومیت و تبعیض‌آمیز، خودنمایی می‌کند (SRMI, 2022, paras. 7-9). گزارش‌گر ویژه، سپس از نبود سازکارهای فراگیر در حمایت از حقوق بشر در امریکا و آسیب‌پذیری گروه‌های اقلیت در این زمینه سخن می‌راند و رویارویی میلیون‌ها امریکایی به‌عنوان اشخاص متعلق به اقلیت‌ها در این کشور با نابرابری، تبعیض و محرومیت فزاینده را یادآور می‌شود (SRMI, 2022, paras. 11-23). او سپس به‌صورت مصداقی، حوزه‌های شش‌گانه مورد اشاره در بالا را بررسی می‌نماید که در ادامه به آن‌ها پرداخته خواهد شد.

۳- روش پژوهش

گونه پژوهش حاضر از نوع کیفی و برآیند گردآوری و تحلیل داده‌های غیرعددی و متنی جهت شناخت مفاهیم، دیدگاه‌ها و نیل به نتایج و روش انجام پژوهش به مقتضای سرشت آن، توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر گردآوری منابع به‌صورت کتابخانه‌ای است. در این زمینه، افزون بر تکیه اصلی بر گزارش سال ۲۰۲۲ گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها، از کتاب‌ها، مقاله‌ها و اسناد بین‌المللی شامل گزارش‌های برخی نهادهای حقوق بشری دیگر مرتبط با کلیت موضوع بهره گرفته شده است. نگارندگان کوشیده‌اند تا با آمیزه‌ای از روش‌های استدلال استقرایی یا جزء به کل و استدلال استنتاجی یا کل به جزء و به‌فراخور موضوع و مبحث مورد مطالعه، بر پایه مشاهدات و الگوهای موجود و پیروی از رویکرد علت و معلولی در نگارش از یک‌سو و نیز با استوارسازی استدلال خویش بر فرضیه‌های کلی و نیل به نتایج جزئی از سوی دیگر، چالش‌های ساختاری فراروی گروه‌های اقلیت در کشور ایالات متحده امریکا را تبیین نمایند. به این ترتیب که نخست به‌کوتاهی، کلیت هر یک از چالش‌های موردنظر گزارش‌گر ویژه را در بافت نظام بین‌المللی حقوق اقلیت‌ها به‌صورت جداگانه مطرح می‌سازند. سپس دیدگاه‌های گزارش‌گر یادشده در خصوص آن موضوع در قبال اقلیت‌های امریکا را بیان می‌نمایند. سرانجام، تحلیل خویش در خصوص هر یک از چالش‌ها و نگاه گزارش‌گر به آن‌ها را به اختصار ارائه می‌دهند.

از آن داد که در نتیجه آن، منع تبعیض نسبت به اقلیت‌ها تنها به‌معنای دادن حقوق برابر با اکثریت به اقلیت‌ها نیست، بلکه به مفهوم دادن حقوق و امتیازات ویژه به آن‌هاست (شریفی طرازکوهی و قره‌باغی، ۱۳۸۹، ص ۳۱). در همین چهارچوب است که یکی از مهم‌ترین جهات بایستگی حمایت از اقلیت‌ها به باور دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی، یعنی گذار از برابری شکلی به برابری ماهوی، معنا و مفهوم می‌یابد (عزیزی و کرمی، ۱۴۰۲، ص ۹۵-۹۲). به همین خاطر است که اعمال تبعیض علیه گروه‌های اقلیت و نادیده‌گیری ظرائف و لطایف منع تبعیض در چهارچوب گفتمان حقوق اقلیت‌ها، با نقض اصل مزبور، عملاً ماهیت نظام حمایت از اقلیت‌ها را به حاشیه می‌برد و مانع از تحقق برابری ماهوی می‌گردد. در این میان، تبعیض ساختاری و فراگیر علیه گروه‌های اقلیت، به شکلی که به باور نگارندگان و به‌ویژه با توجه به گزارش مورد مطالعه این نوشتار در ایالات متحده وجود دارد، از مهم‌ترین موانع و چالش‌های تحقق منع تبعیض و برابری ماهوی نسبت به اقلیت‌هاست. گزارش‌گر ویژه در بندهای آغازین گزارش مربوط به بازدید از امریکا، یادآور می‌شود که این کشور، آن‌گاه که نوبت به حقوق بشر و اقلیت‌ها می‌رسد، ملت تناقض‌هاست. به گفته او، کشوری که مأمّن توده‌های فقیر و درمانده بوده، سرزمینی است که زمانی پشتیبانی از به‌بردگی گرفتن در آن، به وحشیانه‌ترین جنگ‌های داخلی جهان منجر شده است؛ جایی که جداسازی نژادی در آن تا سده بیستم پابرجا بود و مردمان بومی برای سده‌ها، سلب مالکیت و رفتار سبعانه تازه‌واردان را تجربه کرده‌اند. آقای گزارش‌گر همچنین به تبعیض طولانی و محرومیت در استخدام و عضویت در باشگاه‌های اجتماعی و ... علیه جوامع غیرمسیحی همچون یهودیان در ایالات متحده در نیمه نخست سده بیستم اشاره می‌نماید. برخی اقلیت‌های قومی مانند کولی‌ها (اقلیت روما)^۱ همچنان در آمارهای رسمی جایگاهی ندارند، زیرا به‌رغم جمعیت چند صد هزار نفری خود، در چهارچوب اهداف ملی، گروهی متمایز شناخته نمی‌شوند و در حوزه‌های سیاست‌گذاری و از این دست، نادیده گرفته می‌شوند. وی خاطر نشان می‌سازد که آموزش به زبان‌های گروه‌های اقلیت عمدتاً از سال ۱۹۱۶ به این سو ممنوع بود. در سده نوزدهم و اوایل سده بیستم، با اقلیت‌های غیرسفیدپوست همانند آسیایی‌ها همچون افرادی برابر با دیگر شهروندان رفتار نمی‌شد و این اشخاص برای سده‌ها، با موانع نژادی روبه‌رو بودند. در این اثنا، امریکایی‌های افریقایی‌تبار برای سده‌ها

1. The Roma Minority

روماها یا کولی‌ها، اقلیتی قومی با زبان هندوآریایی در اروپا و برخی دیگر از مناطق جهان هستند که به دلیل سبک زندگی و پوست تیره خود نسبت به سفیدپوستان، مورد تبعیض و نژادپرستی قرار دارند.

۴- حق مشارکت سیاسی مؤثر اقلیت‌ها

پدیده‌های دولت-ملت و پدیده‌های متناظر با آن از جمله تمرکز قدرت و مرزبندی‌های سیاسی، مسائل تازه‌ای را به وجود آورد که چگونگی پراکندگی قدرت و مشارکت در فرآیند تصمیم‌سازی از مهم‌ترین آن‌ها بود (فرهادی و کاظمی، ۱۳۹۲، ص ۵۷۲). به سخنی دیگر، یکی از پیامدهای شکل‌گیری دولت-ملت در روابط بین‌الملل، بروز چالش مشارکت سیاسی مؤثر اقلیت‌ها در تصمیم‌گیری‌های مربوط به جوامع محسوب می‌شود. امروزه نیز بحث مشارکت سیاسی شهروندان وابسته به گروه‌های اقلیت، یکی از مقولات بسیار مهم در چهارچوب احزاب سیاسی کشورهای گوناگون جهان است (Jong and Mugge, 2024, p151). محبی و طالب نجف‌آبادی درست گفته‌اند که اقلیت‌ها به‌رغم ویژگی‌های متمایزی که دارند (زبانی، دینی، نژادی و ...)، بخشی از ملت یک جامعه سیاسی هستند که افزون بر داشتن حقوق ویژه خود، می‌بایست از دیگر حقوق بنیادین بشر نیز برخوردار شوند. اقلیت‌ها به‌مثابه اعضای یک جامعه سیاسی، باید بتوانند مانند اکثریت جامعه از مشارکت فعال در تعیین سرنوشت خویش برخوردار باشند. این گفته ایشان درخشان است که دموکراسی بر رعایت کورکورانه اراده اکثریت بدون توجه به حق مشارکت اقلیت‌ها در عرصه تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های سیاسی و ... استوار نیست (محبی و طالب نجف‌آبادی، ۱۳۹۷، ص ۱۶۷). برخی حتی یکی از راه‌های تحقق حق توسعه برای اقلیت‌ها و مردمان بومی را، فراهم‌سازی مشارکت سیاسی این گروه‌ها دانسته‌اند (اقبالی و عزیززی، ۱۴۰۱، ص ۷۵). نخستین مسئله‌ای که گزارش‌گر ویژه در گزارش خود درباره آمریکا به آن پرداخته، حق مشارکت سیاسی مؤثر اقلیت‌هاست.

گزارش‌گر ویژه، ضمن اشاره به اهمیت حق مشارکت سیاسی اقلیت‌ها و به‌ویژه حق رأی دادن و نمایندگی سیاسی آنان، حمایت مؤثر از این حق بنیادین بشری در ایالات متحده را ضعیف و اجرای حق رأی دادن و نمایندگی سیاسی را در این کشور دارای مشکل توصیف می‌کند. به گفته او، تا سال ۲۰۱۳ که در نتیجه رأی دیوان عالی آمریکا، ایالت‌های دارای تاریخچه تبعیض نژادی زین پس می‌توانند روندهای انتخاباتی خود را بدون تأیید دولت فدرال تغییر دهند، امکان تصویب و اتخاذ قوانین و رویه‌هایی معطوف به نفی حق رأی دادن شهروندان به دلایل نژادی از سوی دولت‌های محلی و ایالتی وجود نداشت و قوانین دهه ۱۹۶۰ میلادی آن‌ها را از این کار بازمی‌داشت (SRMI, 2022, paras. 24-25). در واقع، به نظر می‌رسد با نظر دیوان عالی آمریکا، از آن سال به بعد، امکان تصویب قوانین تبعیض‌آمیز بر مبنای نژاد در ایالت‌های آمریکا وجود دارد. گزارش‌گر

ویژه اذعان دارد که در خلال بازدید خود، متوجه تضعیف حق و فرصت برابر رأی دادن به‌ویژه برای اقلیت‌هایی مانند افریقایی‌تباران، اسپانیولی‌ها، لاتین‌تباران و مردمان بومی شده است. وی در این زمینه می‌افزاید که میلیون‌ها شهروند امریکایی، به‌طرز نامتناسبی از فرصت و جواز رأی دادن در انتخابات ملی بی‌بهره‌اند (SRMI, 2022, paras. 26-27). واقعیتی که در گزارش سال ۲۰۱۸ گزارش‌گر ویژه فقر شدید و حقوق بشر^۱ شورای حقوق بشر، که برآیند بازدید او از آمریکا بود، نیز بازتاب یافته است (SREPHR, 2018, paras. 18-24). امری که نشان از وخامت اوضاع در این زمینه برای اقلیت‌ها در آمریکا دارد.

آقای دو وارنس در این زمینه، قانونی را در ایالت تگزاس مثال می‌زند که تأثیر نامتناسبی بر مردمان دارای ریشه افریقایی، آسیایی، اسپانیولی و لاتین برجای گذاشته است. به گفته ایشان، این قانون، کار را برای کسانی که به‌خاطر زبان خود در رأی دادن با مشکل مواجه هستند دشوارتر از پیش می‌سازد. به اعتراف او، مصادیق اقداماتی که رأی دادن را برای اقلیت‌ها دشوار می‌سازد، پرشمار است. از جمله آن‌ها، می‌توان به فقر اشخاص متعلق به اقلیت‌ها و در نتیجه، فرصت اندک آن‌ها برای رأی دادن اشاره کرد. او از قانون جدیدی یاد می‌کند که در سال ۲۰۲۱ در نوزده ایالت آمریکا به تصویب رسیده و رأی دادن را به‌طرز نامتناسبی برای اقلیت‌ها دشوارتر از پیش ساخته است (SRMI, 2022, paras. 28-30). گزارش‌گر در این بخش نتیجه می‌گیرد که بسیاری از موانع فراروی اقلیت‌ها در آمریکا برای اعمال حق و فرصت خود در رأی دادن برابر، غیرمنطقی و در نتیجه تبعیض‌آمیز و نقض آشکار یکی از ستون‌های اصلی نظام بین‌المللی حقوق بشر هستند. به باور او، حقوق بشر و به‌ویژه حق رأی دادن به‌صورت برابر، برای اقلیت‌ها در آمریکا سبب قهقراپی را طی می‌کند (SRMI, 2022, para. 30). وی همچنین اشاره دارد که میلیون‌ها شهروند در سرزمین‌های ماوراء بحار^۲ آمریکا از حق رأی دادن در انتخابات ریاست جمهوری محرومند و در مجلس سنا نماینده‌ای ندارند و نمایندگانشان در مجلس نمایندگان در عمل نقشی ایفا نمی‌کنند (SRMI, 2022, paras. 32-33, 58-63).

به نظر می‌رسد طبق نظر گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها، وضعیت

1. Special Rapporteur of Extreme Poverty and Human Rights (SREPHR)

2. Overseas territories

گفتنی است سرزمین ماورای بحار به سرزمینی گفته می‌شود که از نظر جغرافیایی با سرزمین اصلی فاصله دارد و اغلب دریا یا اقیانوس میان سرزمین اصلی با آن سرزمین فاصله ایجاد کرده است، ولی از نظر سیاسی، بخشی از قلمرو دولت اصلی شمرده می‌شود. سرزمین‌های ماورای بحار ایالات متحده از این قرارند: پورتوریکو، جزیره ناسا و جزیره صخره سرانینا (بنگرید به: عزیززی، ۱۴۰۰، ص ۱۵۲-۱۴۷).

فرهنگی، با بررسی زبان در جوامع گوناگون، می‌تواند درباره فرهنگ یک قوم، شیوه‌های اندیشیدن و جهان‌بینی آن، داده‌های ارزشمندی را به کف آورند و بر پایه آن‌ها، به تجزیه و تحلیل دست بزنند. همچنین گفتنی است که کلود لوی-استراوس^۱، انسان‌شناس بلندآوازه فرانسوی و پدر انسان‌شناسی نوین، زبان را مهم‌ترین پدیده فرهنگی قلمداد کرده است (نیازی و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۲۰۴). اگر قرار باشد حق شخصی بر زبان وی محترم داشته شود، به کار بردن جمعی یا عمومی آن زبان به ویژه در روابط خصوصی، مدارس، رسانه‌ها، محاکم قضایی و مراجع اداری از بایسته‌های حیاتی در این زمینه خواهد بود. به همین خاطر است که شاید با تسامح بتوان گفت مهم‌ترین خواسته‌ها و مطالبات اقلیت‌ها در حوزه حقوق فرهنگی، خواسته‌های زبانی است (فضائلی و کرمی، ۱۳۹۵، ص ۱۴۰-۱۳۹). گفته عبدالله اوجالان در این زمینه تأمل‌برانگیز است که ممنوعیت زبان کردی در ترکیه را عامل شکل‌گیری جنبش مسلحانه کردها علیه دولت مرکزی ترکیه می‌داند (Paz, 2013, p 158). این‌ها و بسیاری ناگفته‌های دیگر، همه نشان از جایگاه زبان برای ساخت هویت و فرهنگ و در کل، انسانیت انسان دارند. حقوقی که با حق بنیادین انسان بر آموزش، پیوندی ناگسستنی پیدا کرده است.

آقای گزارش‌گر پس از بیان این که دانش‌آموزان متعلق به گروه‌های اقلیت در بیشتر اوقات در مدارس عمومی و دولتی در جوامع درگیر با فقر ثبت نام می‌کنند و در نتیجه در فرصت‌های آموزشی خود از منابع کمتری برخوردارند، این وضعیت را گونه‌ای تبعیض ساختاری در ایالات متحده می‌داند که در آن، مدارس و نظام آموزشی غیرخصوصی از پشتیبانی مالی چشم‌گیری بهره‌مند است. اوضاع و احوالی که اقلیت‌ها در آن جایگاه مناسبی ندارند و از این‌رو، دانش‌آموزان وابسته به این گروه‌ها به‌طور نامتناسبی از آن متأثر می‌گردند (SRMI, 2022, para. 34). این واقعیت در بیانیه پایان مأموریت گزارش‌گر ویژه حق بر آموزش^۲ شورای حقوق بشر که از ۲۹ آوریل تا ۱۰ مه ۲۰۲۴ از ایالات متحده بازدید کرد، مورد اشاره قرار گرفته است (SR RTE, 2024, p6). گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها بر این نظر است که باید موازینی ملی برای تأمین مالی کلیه مدارس عمومی وجود داشته باشد تا با تأثیر ذاتاً سیستمیک و تبعیض‌آمیز رویکردهای تأمین مالی محلی آموزش عمومی مبارزه شود. گزارش‌گر به تلاش‌های انجام‌شده در دولت بایدن برای مواجهه با این نابرابری‌ها نیز سخن می‌گوید و به‌طور خاص به «طرح نجات امریکا» و «قانون آموزش ابتدایی و راهنمایی» در سال ۲۰۲۱

بهره‌مندی اقلیت‌های امریکا از حق مشارکت سیاسی را نمی‌توان مطلوب و پذیرفتنی ارزیابی کرد. امری که عملاً ناقض حق تعیین سرنوشت این گروه‌ها نیز شمرده می‌شود. با توجه به گفته‌های گزارش‌گر ویژه و نیز با عنایت به شرایط گروه‌های اقلیت در امریکا، به‌خوبی می‌توان عرض اندام مفهوم تبعیض غیرمستقیم علیه گروه‌های اقلیت را در سپهر سیاسی کشور امریکا به نظاره نشست. تبعیضی که در آن، دولت‌ها با پیگیری تفسیری شکلی از اصل برابری و پافشاری بر رفتار یکسان با همه افراد بدون توجه به موقعیت آن‌ها، راه را برای نابرابری در نتایج می‌گشایند. در مصداق قانون ایالت تگزاس در بالا، مشاهده می‌شود که اگرچه تبعیضی مستقیم علیه آسیایی‌ها، آفریقایی‌تباران، اسپانیولی‌ها و لاتین‌تباران اعمال نشده است، ولی عدم توجه به دشواری‌های پیش‌روی آنان در مسئله زبان انگلیسی در عمل می‌تواند ایشان را از حق خود برای مشارکت در تعیین سرنوشت خویش با مشکل روبه‌رو سازد. در واقع، در این قانون، به وضعیت آسیب‌پذیر گروه‌های اقلیت نامبرده توجهی صورت نگرفته و به این سبب، تبعیض غیرمستقیم علیه آن‌ها انجام شده است. در بافت حقوق گروه‌های خاص و به‌ویژه گروه‌های اقلیت، این اصل مسلم اخلاقی و حقوقی همواره باید مدنظر قرار گیرد که رفتار برابر با افراد در وضعیتی نابرابر همان اندازه می‌تواند به نتایج ناعادلانه بینجامد که رفتار نابرابر با افراد برابر.

۵- آموزش و حقوق زبانی اقلیت‌ها

زبان، یکی از مهم‌ترین عوامل سازنده هویت افراد و گروه‌های اجتماعی در جهان کنونی است. پس اگر هویت را به معنای درک انسان از خویشتن و پاسخ به این پرسش بدانیم که من کیستم؟ و جایگاه من در این جهان کجاست؟ (میری و هدایتی، ۱۳۹۷، ص ۳۴)، زبان پیوندی مستقیم با پاسخ به چنین پرسش‌های مهمی دارد. همچنان که اندیشمندان بیان کرده‌اند، هر قوم، افزون بر خاکی که بر آن زندگی می‌کند، اقلیم دیگری را نیز در تصرف خویش دارد که جهان تذکرها و یادهای اوست و به‌منزله بایگانی ذهنی و حافظه تاریخی او شناخته می‌شود (اسلامی ندوشن، ۱۳۸۹، ص ۱۶). ناگفته پیداست که یکی از بارزترین جلوه‌های آن جهان و این حافظه تاریخی، زبان است. نظر به همین اهمیت و جایگاه زبان است که زبان‌شناسان اجتماعی، آن را تشکیل‌دهنده «هسته اصلی فرهنگ» می‌نامند. به باور ایشان، زبان ابزاری بنیادی برای فهم رفتار انسان است و از رهگذر آن می‌توان به چگونگی نگرش انسان به رویدادهای پیرامونی زندگی خود و چگونگی تحلیل و توصیف آن، پی برد. درست به همین خاطر است که انسان‌شناسان

1. Claude Lévi-Strauss

2. Special Rapporteur on the Right to Education (SRRTE)

واقع، اگر از چشم‌انداز اصل برابری و منع تبعیض به‌سان بنیان‌های سترگ نظام بین‌المللی حقوق بشر به این مسئله بنگریم، برابری در بهره‌مندی از حق بر آموزش کودکان برخی گروه‌های اقلیت در امریکا به‌خاطر عدم برخورداری از سطح مطلوبی از حقوق زبانی مخدوش به نظر می‌رسد. ضمن این‌که سیاست تک‌زبانی در برخی ایالت‌های این کشور، می‌تواند زمینه‌های بروز تبعیض غیرمستقیم علیه اقلیت‌های زبانی-قومی را مهیا سازد. شایسته ذکر می‌نماید که نگاه بسته و امنیتی نسبت به زبان گروه‌های اقلیت در کشورهای چندقومی، یکی از مخاطره‌آمیزترین تهدیدها را برای امنیت و حتی یکپارچگی سرزمینی این کشورها به بار آورده است و درست به همین سبب است که هدف ابزاری حمایت از اقلیت‌ها را حفظ صلح و امنیت داخلی کشورهای چندقومی و البته صلح و امنیت بین‌المللی می‌دانند (See: Fazaeli and Karami, 2023, p6-8). نمونه برجسته این دست سیاست‌ها را می‌توان در ترکیه به‌ویژه در قبال زبان کردی دید که از زبان‌های بومی شرق ترکیه امروزین محسوب می‌شود، ولی به‌ویژه از زمان پاگیری جمهوری در این کشور در پی فروپاشی جهان‌شاهی عثمانی پس از جنگ اول جهانی، در معرض سیاست «یک زبان، یک ملت، یک دولت» حکومت مرکزی ترکیه قرار داشته است. در بند آغازین این گفتار نیز اشاره رفت که شکل‌گیری گروه مسلح حزب کارگران کردستان و بروز درگیری‌های خونین میان کردها و نیروهای نظامی ترکیه در بیش از ۴۰ سال اخیر، به رفتار دولت این کشور در قبال مظاهر هویتی و فرهنگی و به‌طور خاص زبان کردی برمی‌گردد. در واقع، می‌توان گفت که عدم رعایت حقوق اقلیت‌ها از جمله حقوق فرهنگی ایشان و به‌ویژه حقوق زبانی، زمینه‌های تنش و کشمکش حول هویت و امکان سیاسی‌شدن آن و در نتیجه بروز منازعات قومی را فراهم می‌سازد.

۶- دسترسی به عدالت و اجرای عدالت کیفری برای اقلیت‌ها

دسترسی اشخاص متعلق به گروه‌های اقلیت به عدالت و به‌ویژه اجرای عدالت کیفری در خصوص مسائل مربوط به آن‌ها، از اهمیت چشم‌گیری برخوردار است. همان‌گونه که برخی نویسندگان بیان داشته‌اند، اگرچه چندگونگی فرهنگی ویژگی گریزناپذیر بسیاری از کشورهاست، ولی پذیرش آن و عملی‌سازی خواسته‌های گروه‌های اقلیت بر پایه حقوق فرهنگی ایشان، موضوعی بسیار چالش‌زا محسوب می‌شود. مسائل و مشکلات اقلیت‌ها به‌ویژه در زمینه عدالت کیفری، چه در حقوق داخلی و چه در عرصه بین‌المللی، حساسیت‌های خاص خود را دارد. از یک‌سو، انتظار این است که

اشاره می‌کند که اولی فرصت‌های آموزشی را به دانش‌آموزان نیازمند، شامل دانش‌آموزان متعلق به اقشار دارای درآمد پایین و وابسته به گروه‌های اقلیت، تعمیم می‌دهد و دومی متضمن تأمین مالی مدارس دولتی از سوی دولت فدرال است (SRMI, 2022, para. 35).

گزارش‌گر ویژه ضمن اشاره به دوزبانه بودن آموزش در کالیفرنیا برای دو اقلیت بزرگ اسپانیولی‌تبار و لاتین‌تبار و نیز دیگر جوامع محل اجتماع متمرکز اقلیت‌ها و پیامدهای مثبت آن، وضعیت اقلیت‌های زبانی در دیگر بخش‌های کشور را نامناسب می‌داند. برای نمونه، اقلیت «کاجون»^۱ که بخش قابل‌توجهی از جمعیت ایالت لویزیانا و قسمت‌هایی از ایالات همجوار را به خود اختصاص داده است، به‌خاطر قوانین و سیاست‌های پی‌گرفته‌شده از سال ۱۹۱۶ به این‌سو تا سال‌های واپسین سده بیستم که به‌کارگیری زبان ذی‌ربط در مدارس را ممنوع می‌ساختند، در معرض تهدید قرار گرفت. به گفته او، به‌رغم تلاش‌های انجام‌شده برای حفاظت از زبان فرانسوی کاجون در ایالت یادشده در سال‌های اخیر، اقدامات بیشتری برای حراست، احیا و ارتقای این زبان جهت تقویت استفاده و جایگاه آن در لویزیانا نیاز است. وی همچنین به زبان «چامورو»^۲ در گوام^۳ و جزایر همجوار و قرار گرفتن آن در فهرست زبان‌های در خطر یونسکو پس از سیاست تک‌زبانی انگلیسی‌محور در ایالات متحده اشاره می‌کند که تا همین اواخر پابرجا بود. به‌رغم تحولات رخ داده در خصوص این زبان، هنوز هم زبان «چامورو» در مدارس به‌صورت گسترده تدریس نمی‌شود و به‌شکلی محدود به‌عنوان زبان آموزش به‌کار می‌رود. وضعیتی که تأثیری منفی بر عملکرد آکادمیک کودکان متعلق به این گروه زبانی و ادراک ایشان از هویت، زبان و فرهنگ خویش بر جای می‌گذارد. به اعتقاد آقای دو وارس، همچون دیگر زبان‌های بومی و زبان کاجون فرانسوی در لویزیانا، وضعیت مخاطره‌آمیز زبان بومی چامورو که بازتاب میراث رویه‌های تبعیض‌آمیز مقامات و قوانین و سیاست‌های سرکوب‌گرانه است، نیازمند توجه ویژه در گوام است. گزارش‌گر ویژه باور دارد که «قانون زبان‌های بومی امریکا» (۱۹۹۰)^۴ می‌بایست به زبان‌های بومی سرزمین‌های ماوراء بحار این کشور و سرزمین‌های تحت مدیریت آن همچون گوام تعمیم یابد (SRMI, 2022, paras. 36-38).

دیدگاه گزارش‌گر ویژه در این زمینه، اهمیت زبان در تحقق حق بر آموزش اشخاص وابسته به گروه‌های اقلیت در امریکا را یادآور می‌شود. در

1. Cajun

2. Chamoro

۳. گوام یکی از سرزمین‌های تحت مدیریت ایالات متحده است و بخشی از خاک آن شمرده نمی‌شود.

4. Native American Languages Act (1990)

نکته دیگری که گزارش‌گر ویژه به آن اشاره می‌نماید، احساس گروه‌های اقلیت در امریکا مبنی بر گرفتار آمدن در دام به‌حاشیه‌رانی و مجرم‌انگاری است که آن‌ها را در چرخه بین‌نسلی فقر و ناداری می‌افکند؛ از نظر آنان، نظام عدالت کیفری به شکلی است که به‌لحاظ ساختاری، مزیت و بخشایش آن به ثروتمندان می‌رسد و این فقط فقیران و به‌طور خاص رنگین‌پوستان هستند که مجازات می‌شوند. آقای دو وارنس یادآور می‌شود که فقیرترین اعضای جامعه که در این چرخه باطل گرفتار می‌آیند، عمدتاً به جوامع اقلیتی همچون افریقایی‌تبارها و اسپانیولی‌ها و لاتین‌تباران تعلق دارند. این اقلیت‌ها، به‌خاطر عدم تمکن مالی جهت گذاشتن وثیقه نقدی، در زندان به سر می‌برند. فقره بسیار مهمی که از سوی گزارش‌گر ویژه مورد توجه قرار گرفته است، به قتل و اعمال خشونت و وحشی‌گری پلیس امریکا علیه سیاه‌پوستان بازمی‌گردد. او بیان می‌دارد که طبق آمار، سیاه‌پوستان سه برابر و اسپانیولی‌ها و لاتین‌تباران دو برابر سفیدپوستان در معرض قتل به‌دست پلیس قرار دارند (SRMI, 2022, paras. 42-44). گفتنی است گزارش سال ۲۰۲۴ گزارش‌گر ویژه آشکال معاصر نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه‌ستیزی و نابردباری ذی‌ربط^۴ که حاصل بازدید او از ایالات متحده در حدفاصل ۳۱ اکتبر تا ۱۴ نوامبر ۲۰۲۳ از این کشور است، به تفصیل مظاهر گوناگون نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه‌ستیزی و نابردباری نژادی در امریکا و از جمله رفتار خشونت‌آمیز پلیس با رنگین‌پوستان در آن دیار را بررسی کرده و در این زمینه خواندنی و آموزنده است (Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, 16 May 2024, paras. 4-66). رفتار غیرانسانی با رنگین‌پوستان امریکا به‌ویژه از سوی پلیس این کشور، یکی از داغ‌ترین مباحث مرتبط با اقلیت‌های این کشور است که مجال پرداخت تفصیلی به آن در این نوشتار وجود ندارد و نیازمند نوشته‌ای مستقل است.

مستند از گزارش‌گر ویژه، در وضعیت کنونی، موقعیت آسیب‌پذیر اقلیت‌ها با وضعیت نامساعد آن‌ها در نظام عدالت کیفری بیش از پیش تشدید می‌شود. به باور نگارندگان، نژادپرستی ساختاری، ریشه‌دار و فراگیر در ایالات متحده، چه بسا بیش از هر جایی و زمینه‌ای، در بحث عدالت کیفری نسبت به حقوق گروه‌های اقلیت و به‌ویژه رنگین‌پوستان سیمای کریه و ناپسند خود را نمایان می‌کند. از نظر این قلم، این بی‌عدالتی کیفری در حق اقلیت‌ها و عدم دسترسی مناسب به عدالت از سوی آن‌ها، چهره‌ای دست‌کم دوجهی

دولت‌ها در پیروی و پایبندی به تعهدات بین‌المللی و حقوق بشری خویش، حقوق گروه‌های اقلیت را در نظام حقوق داخلی خود به رسمیت بشناسند و تضمین نمایند. از سوی دیگر، توقع می‌رود در فرآیند تقنینی و قضایی، از اعمال تبعیض و رفتارهای ناعادلانه با اقلیت‌ها خودداری ورزند (حبیب‌زاده و هوشیار، ۱۳۹۳، ص ۶۲). دسترسی اقلیت‌ها به عدالت به‌ویژه در امور کیفری به نحوی است که یکی از دفاع‌های نوپدید در عرصه حقوق دفاعی متهمان وابسته به این گروه‌ها، «دفاع فرهنگی»^۱ است که به‌موجب آن، متهم در دفاع از اتهام انتسابی، به هنجارهای فرهنگی و آداب و رسوم گروهی استناد می‌کند که در وقوع جرم مؤثر بوده است (هوشیار، ۱۳۹۵، ص ۲۷۳). طبق توصیه‌نامه‌های گراز درباره دسترسی به عدالت و اقلیت‌های ملی و یادداشت توضیحی^۲ تهیه‌شده به‌وسیله کمیساریای عالی اقلیت‌های ملی وابسته به سازمان امنیت و همکاری اروپا، دسترسی به عدالت برای اشخاص متعلق به اقلیت‌ها باید با تکیه بر اصول حاکمیت قانون، منع تبعیض و برابری از جمله برابری جنسیتی، حق استماع عادلانه در چهارچوب زمانی منطقی به‌دست رکنی مستقل و بی‌طرف که به‌وسیله قانون ایجاد شده باشد، حق معاضدت قضایی و حق جبران خسارت مؤثر مورد تأکید و تقویت قرار گیرد (OSCE High Commissioner for National Minorities, 2017, p8).

گزارش‌گر ویژه، در وهله نخست تلاش دولت بایدن در راستای تصدیق لزوم دسترسی به عدالت و توجه به اجرای آن و اتخاذ اقدامات مهم در راستای تضمین این مهم از جمله با برپایی مجدد «دایره دسترسی به عدالت»^۳ توسط دادستان کل و دیگر طرح‌های مربوط به تقویت دسترسی به معاضدت حقوقی در کشور را می‌ستاید. با این حال، از نرخ احکام نابرابر و حبس در خصوص اقلیت‌ها در نظام عدالت کیفری امریکا نیز یاد می‌نماید و از آن شکوه می‌کند. به گفته او، مجازات‌های حداقلی الزامی و سیاست‌های مبتنی بر عدم مدارا در قوانین برخی ایالات، موجب شده که بخش چشم‌گیری از جمعیت‌های اقلیت در این کشور، مجرم شناخته شوند. یک‌سوم جمعیت زندان‌های ایالات متحده متعلق به افریقایی‌تبارها و یک‌سوم دیگر نیز به اسپانیولی‌ها و لاتین‌تباران مربوط می‌شود. این در حالی است که این اقلیت‌ها به ترتیب سیزده و هجده درصد از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده‌اند. در نتیجه چنین وضعیتی است که اقلیت‌ها در حوزه‌هایی همچون استخدام، تهیه مسکن و نمایندگی سیاسی و حق بر رأی، با دشواری و محرومیت روبه‌رو هستند (SRMI, 2017, paras. 40-41).

1. Cultural defense
2. The Graz Recommendations on Access to Justice and National Minorities and Explanatory Note (2017)
3. Office for Access to Justice

4. Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance (Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism)

دارد. یکم این که، اشخاص وابسته به گروه‌های اقلیت به‌خاطر موقعیت مادون خود در جامعه از ابعاد گوناگون و به‌ویژه وضعیت معیشتی و گرفتار بودن در دام فقر و فلاکت، اصولاً بیشتر در معرض خطر مجرمیت قرار می‌گیرند و چنان‌که گزارش‌گر ویژه هم اشاره کرده است، نامتناسب با جمعیت خود نسبت به جمعیت کل کشور، شمار چشم‌گیری از زندانیان ایالات متحده را به خود اختصاص داده‌اند. دوم آن‌که، امکان دادخواهی موفق و ثمربخش اشخاص متعلق به اقلیت‌ها و به‌ویژه سیاه‌پوستان در امریکا، که رفتار سراسر وحشیانه و به‌راستی طاقت‌سوز پلیس امریکا با آن‌ها روایت هر کوی و برزی است، چندان فراهم نیست. در واقع، به‌خاطر ریشه‌دوانی نژادپرستی در ایالت‌های گوناگون امریکا و برجا بودن میراث شوم دوران برده‌داری، گویی رنگین‌پوستان و به‌طور خاص سیاهان به‌راستی سزاوار چنین رفتاری هستند. اگر مورد اول را بتوان در قالب تبعیض غیرمستقیم قرار داد، بی‌گمان مورد اخیر تبعیض آشکارا مستقیم بر مبنای رنگ پوست است که ممنوعیت اخلاقی و حقوقی آن روشن‌تر از آن است که نیاز به توجیه فلسفی داشته باشد.

۷- جرائم نفرت‌محور و بیان نفرت‌زا در قبال اقلیت‌ها

بیان نفرت‌زا و جرائم نفرت‌محور علیه گروه‌های اقلیت، همزمان یکی از پیامدهای وضعیت آسیب‌پذیر این گروه‌ها و نیز عامل تشدید این آسیب‌پذیری است. اهمیت این مقوله تا اندازه‌ای است که گزارش موضوعی سال ۲۰۲۱ گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها به آن اختصاص یافته است. جالب توجه است که در این گزارش، گزارش‌گر ویژه وقت آقای فرناندو دو وارنس، از گسترش سریع دو همه‌گیری در سال ۲۰۲۰ سخن می‌راند؛ یکی بیماری جسمی که همان کووید-۱۹ بود و دیگری بیماری ذهنی که وی آن را بیان نفرت‌زا در رسانه‌های اجتماعی علیه گروه‌های اقلیت می‌داند که به گفته گزارش‌گر ویژه، به جنایات شنیع بین‌المللی، قتل‌عام‌ها و دعوت به ارتکاب نسل‌زدایی ختم شده است. او می‌گوید هرچند کووید ۱۹ رو به کاهش نهاده است، ولی هیچ نشانه‌ای دال بر تضعیف بیماری ذهن یادشده به چشم نمی‌خورد. دو وارنس، قربانیان اصلی تنفر و تحریک به خشونت و تبعیض را اقلیت‌ها می‌داند که طبق داده‌های موجود، ۷۰ درصد اهداف این پدیده‌ها را اشخاص متعلق به اقلیت‌ها تشکیل می‌دهند (SRMI, 2021, para. 21). جرائم نفرت‌محور علیه افراد دارای خاستگاه‌های نژادی و ملی در امریکا، یکی از بحرانی‌ترین و پرسابقه‌ترین موضوعات مطرح در این کشور اعلام شده‌اند (Kim et al., 2024, p1). امری که در گزارش سال ۲۰۲۲ نیز

مورد عنایت قرار دارد.

آقای گزارش‌گر، نخست از وجود قوانین معطوف به مبارزه با جرائم نفرت‌محور در سطح فدرال و بیشتر ایالت‌ها سخن می‌گوید که خشونت و تهدید برآمده از نژاد، رنگ پوست، مذهب، خاستگاه ملی و دیگر گروه‌های تحت حمایت را ممنوع می‌کنند و به برخی قوانین مرتبط در این زمینه اشاره می‌نماید. همچنین وی از قرار گرفتن این جرائم در بالاترین سطح ممکن از اولویت تهدید ملی در امریکا سخن به میان می‌آورد که به معنای اختصاص منابع بیشتر به پیشگیری از جرائم یادشده و تحقیق راجع به آن‌هاست (SRMI, 2022, para. 45). با این حال، تعریف واحدی از جرم نفرت‌محور وجود ندارد و بیان نفرت‌زا، به‌خاطر حمایت از بیان در متمم نخست قانون اساسی امریکا، در قوانین این کشور جرم‌انگاری نشده است. به باور گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها، لازم است قوانین امریکا دوشادوش ماده (۲) ۲۰ میثاق حقوق مدنی و سیاسی پیش برود که مقرر می‌دارد هرگونه هواداری از تنفر ملی، نژادی یا مذهبی که موجب تحریک به تبعیض، خصومت یا خشونت باشد، باید به‌وسیله قانون منع شود. وی از اختیاری بودن ارائه داده‌های مربوط به جرائم نفرت‌محور به دفتر تحقیقات فدرال از سوی مقامات محلی انتقاد می‌کند؛ چراکه در نتیجه این اختیاری بودن، بسیاری از نهادهای محلی به ارائه داده در این زمینه مبادرت نمی‌جویند و نزدیک به ۸۸ درصد نهادهایی که به این کار دست یازیده‌اند نیز از نبود حتی یک مورد جرم نفرت‌محور سخن گفته‌اند! به گفته آقای دو وارنس، افریقایی‌تباران همواره قربانی اصلی جرائم نفرت‌محور و بیان تنفرزا بوده‌اند و بیشتر میزان جرائم نفرت‌محور مبتنی بر مذهب علیه اقلیت‌های یهودی و مسلمان هدایت می‌شود. ۷۰ درصد موارد مربوط به جرائم نفرت‌محور، علیه اقلیت‌ها انجام می‌گیرد. افزون بر این، از افزایش جرائم نفرت‌محور و بیان نفرت‌زا علیه زنان متعلق به اقلیت‌ها در رسانه‌های اجتماعی و به‌ویژه آسیایی‌تباران در دوران همه‌گیری کووید ۱۹ پرده برمی‌دارد که در عالم واقع، حتی به قتل شماری از آنان نیز انجامیده است (SRMI, 2022, paras. 46-49). به نظر می‌رسد دست‌کم بخشی از این وضعیت، به سرایت ویروس کووید ۱۹ از چین به دیگر مناطق جهان و برانگیخته شدن احساسات ضدچینی بازمی‌گردد (Gee et al., 2024, p1-16; Toliyat et al., 2022, p1-16).

بر اساس گزارش آقای دو وارنس، یهودی‌ستیزی، بیان ضدآسیایی‌تباران، اسلام‌هراسی، توهین‌های تحقیرآمیز علیه اسپانیولی‌ها و لاتین‌تباران، عرب‌ها و دیگر جوامع اقلیت و بیگانه‌ستیزی علیه مهاجران در سرتاسر امریکا در حال افزایش است. او به‌رغم اذعان به ویژگی‌های مثبت رسانه‌های اجتماعی برای

و بلکه انعقاد سندی جداگانه در خصوص این دست جرائم، در راستای حمایت از حقوق اقلیت‌ها و به‌ویژه حق موجودیت این گروه‌ها قابل طرح و توجیه به نظر می‌رسد.

۸- حقوق بشر اقلیت‌های مذهبی

به‌لحاظ تاریخی، مسئله اقلیت‌ها و هویت آن‌ها، از علائق و دغدغه‌های اولیه حقوق بین‌الملل نبود و تا پیش از سده هفدهم، اثری از معاهدات بین‌المللی در حمایت از گروه‌های اقلیت به چشم نمی‌خورد (Nagy and Vizi, 2024, p2). اقلیت‌های مذهبی، نخستین گروه‌های اقلیتی بودند که با روی کار آمدن دولت‌های ملی به‌ویژه در پی انعقاد معاهدات صلح و استقالی ۱۶۴۸، ذیل چتر حمایتی حقوق بین‌الملل قرار گرفتند. پس از رویدادهایی همچون انقلاب‌های آمریکا و فرانسه بود که به‌واسطه تغییر در جایگاه انسان در منظومه فکری اندیشمندان و پیدایش و ریشه‌گیری انسان‌گرایی در سده هجدهم، رفته‌رفته گروه‌های غیرمذهبی هم ذیل حمایت‌های حقوقی بین‌المللی قرار گرفتند که اوج آن را می‌توان در دوران جامعه ملل و در چهارچوب معاهدات صلح به‌نظاره نشست (فضائلی و همکاران، ۱۳۹۶، ص ۱۱۷-۱۱۶). به‌رغم این دیرینگی حمایت از اقلیت‌های مذهبی در حقوق بین‌الملل، طبق پژوهشی که در ماه‌های پایانی سال ۲۰۲۴ منتشر شده است، این اقلیت‌ها با چالش‌هایی همچون نبود تعریفی مشخص از اقلیت مذهبی، محدودیت‌های اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای و تفاسیر متغیر و متعارض از حقوق مذهبی توسط نهادهایی همچون دیوان اروپایی حقوق بشر دست و پنجه نرم می‌کنند (Shareef Qader, 2024, p1). همین چالش‌های نظری، در عمل نیز اقلیت‌های مذهبی را با زحمت بسیار روبه‌رو ساخته است که با نگاهی به وضعیت آن‌ها در ایالات متحده، بخشی از آن روشن می‌شود. گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها، ضمن اشاره به تضمین آزادی مذهبی در ایالت‌ها و قوانین فدرال آمریکا، بر این باور است که قوانین داخلی این کشور همیشه به‌نحو مؤثری از اقلیت‌های مذهبی یا عقیدتی در برابر تبعیض مبتنی بر مذهب یا عقیده به شکلی که در نظام بین‌المللی حقوق بشر ممنوع است، حمایت به عمل نمی‌آورند. به گفته او، هیچ قانون فدرالی به‌صورت مستقیم و عام تبعیض بر پایه مذهب یا عقیده یا زبان را ممنوع نمی‌سازد؛ دو وجه مهم از هویت انسان که به رویه‌ها و سیاست‌های تبعیض‌آمیز با پیامدهای منفی برای اقلیت‌ها می‌انجامد. آقای دو وانس همچنین بیان می‌دارد که پس از رویدادهای ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به این سو، قوانینی در آمریکا به تصویب رسیده‌اند که به شکلی منفی اقلیت‌ها و به‌طور خاص مسلمانان و افراد

آدمیان، از زبان سخنگویان اقلیت‌ها، برخی از سکوه‌های این رسانه‌ها را عامل ترویج بیان نفرت‌زا، تخریب دموکراسی و گسست در اجتماع می‌خواند و از تشدید پیش‌داوری، نژادپرستی و اطلاعات ساختگی از رهگذر آن‌ها سخن می‌راند (SRMI, 2022, para. 50). نویسندگان به‌طور خاص، به مخاطرات ناشی از اطلاعات ساختگی در بافت مناسبات اقلیت-اکثریت و منازعات اشاره کرده و برای نمونه از رویدادهای خون‌بار یوگسلاوی و رواندا در این زمینه نام برده‌اند (صالحی و کردونی، ۱۴۰۲، ص ۳۲۶). گزارش‌گر ویژه بیان می‌دارد که برای تضمین حمایت از آزادی بیان و مبارزه با پیامدهای ویران‌گر بیان نفرت‌زا و جرائم نفرت‌محور در سکوه‌های رسانه‌های اجتماعی، حکومت آمریکا می‌بایست همان مسیری که دیگر دموکراسی‌ها همچون اتریش، آلمان، پادشاهی متحده بریتانیا و ایرلند شمالی و نیز طرح‌های اتحادیه اروپا طراحی کرده‌اند را بپیماید. در این خصوص، حکومت آمریکا باید قوانینی را علیه جرائم نفرت‌محور به تصویب برساند و از جمله از رهگذر ساده‌سازی فرآیند حذف بیان نفرت‌زا و فرسته‌های (پست‌های) مجرمانه در رسانه‌های اجتماعی، شفاف‌سازی این فرآیند و تغییر جهت مسئولیت از آسیب واردشده به مسئول شبکه اجتماعی موردنظر، با بیان نفرت‌زا در شبکه‌های اجتماعی به مبارزه برخیزد (SRMI, 2022, para. 52).

افزایش جرائم نفرت‌محور و بیان تنفرزای گزارش‌شده علیه اقلیت‌های گوناگون نژادی، مذهبی و قومی از سوی گزارش‌گر ویژه، یکی دیگر از نمودگاه‌های آشکار نژادپرستی نهادینه‌شده و بیگانه‌سختی در تاریخ و فرهنگ ایالات متحده آمریکا است. پدیده‌ای که هم ناشی از تبعیض‌ها و نابرابری‌های موجود علیه اقلیت‌ها در این کشور است و هم این تبعیض‌ها و نابرابری‌ها را بیش از پیش تقویت و تشدید می‌کند. از سویی نیز، به نظر می‌رسد مبارزه با جرائم نفرت‌محور و بیان نفرت‌زا، در چهارچوب تکلیف دولت‌ها در زمینه پیشگیری از نسل‌زدایی هم قابل تحلیل و پیگیری است. بیان نفرت‌زا و جرائم نفرت‌محور علیه اقلیت‌ها، یکی از اجزای جدایی‌ناپذیر جنایات بین‌المللی علیه اقلیت‌ها و به‌ویژه نسل‌زدایی است و از این رو، بیکار با آن در حمایت از حقوق اقلیت‌ها و مهم‌تر از همه موجودیت این گروه‌ها، اهمیت و بایستگی شایانی دارد. به سخنی دیگر، پیشگیری از نسل‌زدایی علیه اقلیت‌ها، از جمله مستلزم بیکار حقوقی با بیان تنفرزا علیه این گروه‌ها و اشخاص وابسته به آن‌هاست. عزیزی، حمایت کیفری از اقلیت‌ها را از ثمرات اولیه حقوق بین‌الملل کیفری خوانده است که از رهگذر اعمال مجازات کیفری ناقضان حق بر موجودیت اقلیت‌ها محقق می‌شود (عزیزی، ۱۳۸۶، ص ۱۲۶). از این رو، جرم‌انگاری جرائم نفرت‌محور علیه گروه‌های اقلیت در چهارچوب حقوق بین‌الملل کیفری

ویژه آزادی مذهب و عقیده»، زنگ خطر را در خصوص تشدید یهودی‌ستیزی و اسلام‌هراسی در سرتاسر جهان به صدا درآوردند.^۵ امری که از ناامن‌تر بودن و شدن جهان برای اقلیت‌ها حکایت دارد.

در گزارش یکی از مؤسسات غیردولتی حقوق بشری در ارتباط با پنجمین بررسی ادواری دولت ایالات متحده در خصوص میثاق حقوق مدنی و سیاسی، ارائه‌شده به کمیته حقوق بشر ملل متحد، از قانونی‌شدن بیگانه‌ستیزی و اسلام‌هراسی از رهگذر سیاست‌ها، رویه‌ها و قوانین اتخاذی سخن به میان رفته است (Othering and Belonging Institute, 2019, p1-8). در حقیقت، قانون که باید در خدمت صلح و ارزش‌های انسانی و از جمله پاسداشت چندگونگی فرهنگی قرار گیرد، به ابزاری برای مخدوش ساختن آن‌ها مبدل شده است. می‌توان تبعیض حقوقی علیه اقلیت‌ها و به‌طور خاص اقلیت مسلمان در ایالات متحده را از گزارش‌گر ویژه استنباط کرد. در واقع، قوانین و در نتیجه نظام حقوقی کشور آمریکا، به‌ویژه پس از رویدادهای ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ میلادی به این‌سو، خود به عاملی برای افزایش تبعیض علیه این گروه‌ها مبدل شده است. نقض حقوق بشر اقلیت‌های مذهبی به‌ویژه در ترکیب با چالش پیشین، یعنی جرائم نفرت‌محور و بیان تنفرزا علیه گروه‌های اقلیت که در میزانی چشم‌گیر گروه‌های مذهبی همچون مسلمانان و یهودیان را هدف قرار می‌دهد، این دست اقلیت‌ها را در ورطه آسیب‌پذیری مضاعف می‌افکند. این گزاره، به‌ویژه در خصوص اشخاصی که همزمان عضو چند اقلیت هستند و مثلاً مسلمان رنگین‌پوست آسیایی و ... شمرده می‌شوند، به‌طرز بارزتری جلوه می‌کند. در واقع، تبعیض درهم‌تنیده چندسویه‌ای علیه این دست افراد می‌تواند بروز پیدا کند و رنج آسیب‌پذیری چندگانه ناشی از اقلیت‌بودگی را به رساترین وجه به معرض نمایش بگذارد.

۹- بی‌عدالتی محیط‌زیستی و رفتار تبعیض‌آمیز با اقلیت‌ها

محیط‌زیست را نخستین حق انسان خوانده‌اند. به‌راستی هم که بدون یک محیط امن، انسان نمی‌تواند ادعا کند که از حقوق دیگری همچون حق‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی [یا فرهنگی] برخوردار است (نماینان و طیبی، ۱۳۹۹، ص ۱۰۵). یکی از بی‌عدالتی‌های فراروی جوامع اقلیت، تبعیض در مسائل مرتبط با محیط‌زیست است. در واقع، این‌گونه از بی‌عدالتی در عرصه محیط‌زیست، بیشتر جوامع آسیب‌پذیری همچون گروه‌های اقلیت را تحت تأثیر قرار می‌دهد و ابعاد گوناگون زندگی اشخاص متعلق به

۵. در این خصوص، بنگرید به:

عرب یا متعلق به جنوب آسیا را از خود متأثر ساخته‌اند. اقداماتی که بنا به گزارش‌ها، موجب کاهش یا توقف مراجعه مسلمانان به مساجد برای ادای فرائض دینی خود شده است. او همچنین به اقدامات دولت پیشین ترامپ علیه مسلمانان و اعراب و امریکایی‌های متعلق به جنوب آسیا اشاره می‌کند و آن‌ها را به‌موجب نظام بین‌المللی حقوق بشر، تبعیض‌آمیز می‌نامد (SRMI, 2022, paras. 53-54). به نظر آقای گزارش‌گر، به‌رغم تلاش‌های صورت‌گرفته در دولت بایدن و ازجمله مبارزه با افراطی‌گری علیه اقلیت‌ها در آمریکا، هنوز هم وضعیت مطلوب نیست و نگرانی‌ها در این زمینه و رعایت حقوق مدنی شهروندان متعلق به این گروه‌ها همچنان وجود دارد. در این زمینه، کماکان امکان دسته‌بندی مذهبی و قومی علیه اسپانیولی‌ها و لاتین‌تباران و جوامع مسلمان متصور است (SRMI, 2022, paras. 55-56). گزارش‌گر ویژه در این بخش، به دشواری‌های فراروی خدانا‌باوران و افراد غیرمذهبی در ایالات متحده هم اشاره می‌نماید (SRMI, 2022, para. 57).

به‌ویژه موج اسلام‌هراسی پس از رویداد ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ و نیز روی کار آمدن دولت اول ترامپ در زمینه اقلیت مسلمان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. روندی که انتظار می‌رود با روی کار آمدن دولت دوم ترامپ در ژانویه ۲۰۲۵ و رویکردهای خاص او، بیش از پیش تشدید شود. در ۱۵ مارس ۲۰۲۴ و به مناسبت «روز بین‌المللی پیکار با اسلام‌هراسی»^۱ که کارشناسان ملل متحد شامل «گزارش‌گر ویژه آزادی مذهب و عقیده»، «گزارش‌گر ویژه ترویج و حمایت از حق آزادی عقیده و بیان»، «گزارش‌گر ویژه حق بر آموزش»، «گزارش‌گر ویژه حقوق فرهنگی»، «گزارش‌گر ویژه اشکال معاصر نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه‌ستیزی و نابردباری ذی‌ربط»، «گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها» (پروفسور نیکولاس لورات) و «گزارش‌گر ویژه ترویج و حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین حین پیکار با تروریسم»، نسبت به رسیدن اسلام‌هراسی به مرز هشدار، اخطار دادند.^۲ واقعیتی که از وضعیت نامناسب اقلیت مسلمان در کشورهای گوناگون جهان و ازجمله کشورهای غربی و به‌طور خاص ایالات متحده آمریکا حکایت دارد. نیز گفتنی است که در ۲۸ دسامبر ۲۰۲۳ میلادی، «مشاور ویژه ملل متحد در زمینه پیشگیری از نسل‌زدایی»^۳، «نماینده عالی اتحاد تمدن‌های ملل متحد»^۴ و «گزارش‌گر

1. International Day to Combat Islamophobia

۲. در این زمینه، بنگرید به:

<https://www.ohchr.org/en/statements/03/2024/un-experts-warn-islamophobia-rising-alarming-levels> (last access on December 24, 2024)

3. UN Special Adviser on Prevention of Genocide

4. High Representative for the United Nations Alliance of Civilizations

<https://www.unaoc.org/12/2023/statement-rising-antisemitism-and-islamophobia/> (last access on December 24, 2024)

دولتی و اقدامات ضدآلودگی و سامانه‌های تصفیه آب و ... را مخبره می‌کند (SRMI, 17 August 2022: para. 65).

گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها در ارتباط با موضوع مورد بحث، به وضعیت جزیره «ویکس»^۲ در پورتوریکو به‌عنوان یکی از سرزمین‌های ماوراء بحار آمریکا اشاره می‌نماید. به گفته او، ارتش آمریکا به‌مدت شصت سال از این جزیره برای انجام تمرینات نظامی خود استفاده کرده است. طبق اسناد داخلی نیروی دریایی آمریکا، به‌طور میانگین، در سال، ۱۸۰ روز در این جزیره بمباران انجام می‌گرفت. افزون بر این، ارتش این کشور از سال ۱۹۷۲ در این جزیره از مهمات و بمب‌های دارای سطح بالایی از اورانیوم استفاده می‌کرده است. در این میان، آلودگی ناشی از به‌کارگیری سلاح و جنگ‌افزار در این جزیره را نیز باید به دیگر گونه‌های آلودگی افزود. به تعبیر بومیان آنجا، «ما را بمباران کردند، بیمارمان ساختند، تنه‌ایمان گذاشتند و رفتند و حتی نگفتند خرتان به چند!» اگرچه نیروی دریایی آمریکا در سال ۲۰۰۳ این اقدامات را متوقف و جزیره ویکس را ترک کرد، ولی تبعات منفی اقدامات یادشده همچنان بر نسل‌های گوناگون از ساکنان آن باقی است و برای نمونه، نرخ ابتلا به سرطان در این جزیره به‌روشنی بالاتر از دیگر مناطق پورتوریکو است. عملیات پاک‌سازی آلودگی‌های ناشی از مهمات و تسلیحات به‌دست نیروی دریایی آمریکا در این منطقه نیز پیشرفت چشم‌گیری ندارد (SRMI, 2022, paras. 66-68).

چنان‌که ملاحظه می‌شود، این گروه‌های اقلیت هستند که به‌خاطر موقعیت غیرحاکم خود در معرض انواع و اقسام مخاطرات و خطرات ناشی از نادیده‌گیری و تخریب محیط‌زیست قرار دارند، از تهدید سرزمین‌نیاکانی و بومی گرفته تا از دست دادن سلامتی و زندگی سالم. در این میان، بی‌گمان زنان و کودکان متعلق به اقلیت‌ها بیش از دیگران در معرض این مخاطرات هستند و این بی‌عدالتی محیط‌زیستی، زمینه را برای سوءاستفاده‌های دیگر از این اقشار همچون خشونت علیه زنان (بنگرید به: مشهدی و کرمی، ۱۴۰۱، ص ۱۹۱-۱۶۹) و کودکان (CRC, 2023, paras. 35-36, 58) فراهم می‌آورد که از آن به خشونت اکولوژیک هم تعبیر می‌شود. ناگفته نپیداست اگر خشونت اکولوژیک علیه زنان و کودکان متعلق به گروه‌های اقلیت را با نژادپرستی محیط‌زیستی علیه آن‌ها در هم بیامیزیم، وضعیتی حاصل می‌شود که در آن بی‌عدالتی و تبعیض ساختاری مضاعف علیه اشخاص متعلق به اقلیت‌ها جلوه‌های ویژه‌تر می‌یابد. به باور نگارندگان، چالش‌های گروه‌های اقلیت در برخورداری از عدالت محیط‌زیستی و حق بر محیط‌زیست سالم

اقلیت‌ها را از خود متأثر می‌سازد. به همین سبب، گاه از آن به «نژادپرستی محیط‌زیستی»^۱ تعبیر می‌شود (Heidegger and Wisse, 2020; Ergene). محیط‌زیست و مقولات مرتبط با آن، پیوند ژرفی با مسائل مربوط به اقلیت‌ها دارند. بر پایه پژوهش‌های انجام‌شده، تغییرات اقلیمی خطر وقوع منازعات خشونت‌بار را به شیوه‌های گوناگون افزایش می‌دهد و به‌طور خاص دو منطقه خاور میانه و شمال آفریقا در معرض آن قرار دارند (Kim and Garcia, 2023, p1) که خاستگاه و محل اقلیت‌ها و گروه‌های فرهنگی پرشمارند. با سخن بان کی‌مون، دبیرکل سابق ملل متحد، دائر بر این‌که جنایات رخ داده در دارفور سودان به‌خاطر تغییرات اقلیمی بوده است، بحث پیوند میان تغییرات اقلیمی و منازعات قومی داغ شد (Vanegas, 2021, p142). امری که نشان از اهمیت و ضرورت توجه به مسائل مرتبط با محیط‌زیست در بافت گروه‌های اقلیت و مناسبات اقلیت-اکثریت و روابط بین‌قومی در کشورها دارد.

آقای دو وارنس بیان می‌دارد که اقلیت‌ها در بیشتر مواقع به‌طرزی نامتناسب در معرض خطرات و آلودگی‌های جدی محیط‌زیستی شامل آلودگی منابع آب آشامیدنی خود قرار می‌گیرند. او از تأثیر نامتناسب چنین خطراتی بر جامعه از جمله بر سلامتی، استانداردهای معیشتی و عملکرد آموزشی در گوام و پورتوریکو سخن می‌گوید (SRMI, 2022, para. 64). افزون بر گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها، کارگروه کارشناسان مربوط به مردم آفریقایی‌تبار^۲ نیز در گزارش سال ۲۰۱۶ خود که نتیجه بازدید آن از ایالات متحده بود، خاطر نشان می‌سازد که آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار به‌طرز نامتناسبی در معرض خطرات محیط‌زیستی قرار داند که بر سلامت و استانداردهای معیشتی اثر می‌گذارد. اعضای این گروه اغلب مجبور می‌شوند در مناطقی با محیط‌زیست خطرناک (مناطق همچون مجاورت صنایع سمی، نیروگاه‌های برق، نقاط سیل‌گیر و از این دست) و بدون دسترسی به امکانات اجتماعی و تجاری زندگی کنند. به‌گفته این کارگروه، آلوده‌ترین تأسیسات صنعتی در بیشتر اوقات در مناطقی دایر شده‌اند که گروه‌های اقلیت و از جمله آفریقایی‌تباران در آنجا سکونت دارند (WGEPAD, 2016, para. 52). گزارش‌گر ویژه پرده از واقعیتی تلخ برمی‌دارد و همانا میزان بالاتر ابتلا به سرطان و دیگر بیماری‌ها و کودکانی با کاستی‌های ذهنی در یادگیری و مشکلات مربوط به رشد و توقع پایین‌تر از زندگی در جوامع اقلیت ایالات متحده است. او تبعیض آشکار میان سفیدپوستان و رنگین‌پوستان از لحاظ بهره‌مندی از خدمات

1. Environmental Racism

2. Working Group of Experts on People of African Descent (WGE-PAD)

3. Vieques

و تبعیض ناروا علیه آن‌ها در امریکا را از یک چشم‌انداز هم می‌توان برآیند وضعیت نامطلوب ایشان از نظر برخورداری از دیگر حقوق بشری مورد مطالعه، یعنی حقوق نسل اول (مدنی و سیاسی) و دوم (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) دانست. چنین وضعیتی بار دیگر اصل تفکیک‌ناپذیری و وابستگی متقابل حق‌های بشری از جمله در بافت نظام خاص حقوق اقلیت‌ها را آشکار می‌سازد. این تفکیک‌ناپذیری و وابستگی متقابل، موجب شده است که عدم برخورداری مطلوب از حقی همچون مشارکت سیاسی مؤثر، زمینه‌های نقض دیگر حقوق اقلیت‌ها در امریکا را فراهم آورد و این گروه‌ها، با نوعی درهم‌تنیدگی تبعیض‌های گوناگون گرفتار آیند که در آن، هر تبعیضی مقوم تبعیض دیگر شمرده می‌شود.

۱۰- نتیجه‌گیری

گروه‌های اقلیت را همچنان بایست از آسیب‌پذیرترین گروه‌ها در میان گروه‌های خاص نیازمند چتر حمایت سازکارهای نظام بین‌المللی حقوق بشر دانست. گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها در گزارش سال ۲۰۲۲ خود، به‌نوعی چندوچون بهره‌مندی اقلیت‌های امریکا از حقوق بشر نسل اول (مدنی و سیاسی) و دوم (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و یکی از حقوق نسل سوم (حق بر محیط‌زیست) را در بافت نظام حمایت از اقلیت‌ها بررسی کرده است. در این نوشتار ملاحظه گردید که در ایالات متحده نیز اقلیت‌ها با دشواری‌های بسیاری روبه‌رو هستند و با چالش‌های ساختاری درهم‌تنیده‌ای در حوزه‌های فراگیر سیاسی، حقوقی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی دست و پنجه نرم می‌کنند. مطالعه گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها در خصوص گروه‌های اقلیت در امریکا نشان از آن دارد که اقلیت‌ها در این کشور با تبعیض و نژادپرستی ساختاری و فراگیر در زمینه‌های گوناگون روبه‌رو هستند؛ تبعیضی ریشه‌دار و نهادینه‌شده که مانعی بزرگ در مسیر تحقق برابری ماهوی و عدالت در حق این گروه‌ها شمرده می‌شود. در بیشتر موارد، این تبعیض‌ها غیرمستقیم هستند و رفتارهای به‌ظاهر برابر با اکثریت و اقلیت است که از رهگذر نادیده‌گیری موقعیت متفاوت و آسیب‌پذیر گروه‌های اقلیت، راه را برای بروز نتایج و ایجاد وضعیت‌های نابرابر علیه این گروه‌ها باز می‌کند. ولی در برخی مواقع نیز این برابری ظاهری و شکلی هم کنار گذاشته شده و تبعیض مستقیماً اقلیت‌ها را هدف قرار می‌دهد که از جمله در قوانین ذی‌ربط مصوب در پی رویدادهای ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ قابل مشاهده و پیگیری است؛ قوانینی که سرمنشأ اتخاذ رویه‌ها و سیاست‌های تبعیض‌آمیز علیه مسلمانان و اعراب به‌عنوان اقلیت‌های مذهبی و قومی در این کشور

محسوب می‌گردند.

کنکاش در گزارش‌های گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها به‌عنوان مقامی که هم از لحاظ علمی به‌خاطر انتصاب صاحب‌نظران حقوق اقلیت‌ها در آن و هم به‌واسطه جایگاه سازمانی خود در قاموس شورای حقوق بشر ملل متحد از منزلتی درخور برخوردار است، می‌تواند هم از نظر علمی و هم در عرصه عملی، واجد سودمندی‌هایی چشم‌گیر باشد. از نظر علمی، کند و کاو در این گزارش‌ها و از جمله گزارش‌های برآمده از بازدید گزارش‌گر ویژه از کشورهای جهان، می‌تواند به پژوهشگران عرصه حقوق بشر و به‌ویژه حقوق اقلیت‌ها در شناخت دقیق‌تر از واقعیات میدانی مربوط به حقوق گروه‌های اقلیت در بخش‌های گوناگون جهان کمک شایانی بکند و مسیر انجام پژوهش‌های معتبر و قابل‌اتکا در این زمینه را برای ایشان هموار و فراهم سازد. از نظر عملی نیز، بررسی و ژرفاندیشی در این دست گزارش‌ها از سوی دست‌اندرکاران و سیاست‌گذاران عرصه حقوق اقلیت‌ها در کشورهای چندقومی و از جمله کشور پهنوار و فرهنگ‌مدار ایران، می‌تواند آن‌ها را از چندوچون مسائل گروه‌های اقلیت در دیگر نقاط گیتی آگاه سازد و از این رهگذر، ضمن عبرت‌گیری از کاستی‌های موجود در دیگر سرزمین‌ها در زمینه مسائل اقلیت‌ها، از نقاط مثبت آن‌ها بهره‌برداری مثبت انجام پذیرد. یکی از نکته‌های مهمی که به نظر می‌رسد باید از گزارش‌گر ویژه راجع به وضعیت اقلیت‌ها در امریکا به‌عنوان توشه برگرفت، همانا بایستگی توجه به همه زمینه‌هایی است که در آن‌ها امکان بروز تبعیض علیه اقلیت‌ها وجود دارد و می‌تواند مقوم تبعیض در حوزه‌های دیگر باشد.

به نظر می‌رسد نهاد نوپدید «مرکز پژوهشی حقوق اقلیت‌ها» در ایران که مراسم گشایش آن در آذر ۱۴۰۳ انجام شد، می‌تواند در این عرصه به یاری سیاست‌گذاران عرصه اقوام و اقلیت‌های دینی و مذهبی کشور بیاید. پیشنهاد می‌شود یکی از حوزه‌های تمرکز این مرکز در عرصه پژوهش راجع به اقلیت‌ها، کندوکاو در گزارش‌های موضوعی گزارش‌گر ویژه مسائل اقلیت‌ها و گزارش‌های برخاسته از بازدید این مقام از کشورهای چندقومی باشد و برآیند این دست پژوهش‌ها از رهگذر آمیزش و سازگاری آن با شرایط کشور، در اختیار مسئولان امر و سیاست‌گذاران قرار گیرد. نیز از آنجایی که آموزش یکی از مهم‌ترین گذرگاه‌ها برای تزریق روحیه مدارا و پذیرش تفاوت‌های فرهنگی در میان مردمان یک کشور است، پیشنهاد می‌شود با تکیه بر دیدگاه‌های این گزارش‌گر از جمله راجع به وضعیت اقلیت‌ها در مناطق گوناگون جهان و مصادیق مثبت و آموزنده در این زمینه، آموزش احترام به فرهنگ‌های گروه‌های قومی و مذهبی ایران و شناخت آن‌ها و تأکید بر

[۱۳] فرهادی، محمد و کاظمی، علی. (۱۳۹۲). «توسعه اقتصادی-اجتماعی، قومیت و مشارکت سیاسی». مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۲، شماره ۴: ۵۹۷-۵۷۱.

[۱۴] فضائی، مصطفی و کرمی، موسی. (۱۳۹۵). حمایت از حقوق فرهنگی اقلیت‌های قومی در حقوق بین‌الملل: با نگاهی به وضعیت کردها در ترکیه. تهران: شهر دانش.

[۱۵] فضائی، مصطفی؛ کرمی، موسی و اسدی، ثریا. (۱۳۹۶). «حمایت از اقلیت‌های مذهبی در نظام حقوقی اسلام و نظام بین‌المللی حقوق بشر». پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، سال چهارم، شماره اول: ۱۴۲-۱۱۳.

[۱۶] کردونی، ندا. (۱۴۰۰). «آثار ترمینولوژی در وضعیت حقوقی اقلیت‌ها، مطالعه اقلیت روهینگیا در میانمار». پژوهش‌های حقوقی، دوره ۲۰، شماره ۴۲: ۳۰۴-۲۷۷.

[۱۷] کیملیکا، ویل. (۱۳۹۸). شهروندی چندفرهنگی؛ نظریه‌ای لیبرال در باب حقوق اقلیت‌ها. ترجمه: ابراهیم اسکافی، چ دوم تهران: شیرازه.

[۱۸] محبی، داود و طالب نجف‌آبادی، اعظم. (۱۳۹۷). «حق نمایندگی اقلیت‌ها در اسناد بین‌المللی و حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران». پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، دوره ۵، شماره ۴: ۱۹۲-۱۵۷.

[۱۹] مشهدی، علی و کرمی، موسی. (۱۴۰۱). «خشونت اکولوژیک علیه زنان: تأملی حقوقی بر تأثیر تخریب محیط‌زیست بر افزایش خشونت علیه زنان». فقه و حقوق خانواده، دوره ۲۷، شماره ۷۶: ۱۹۱-۱۶۹.

[۲۰] میرطاهر، سیدرضا و بختیاری، محمدجواد. (۱۳۹۵). «خشونت پلیس در جامعه آمریکا با تمرکز بر اقلیت‌ها». پژوهشنامه رسانه بین‌الملل، سال اول، شماره اول: ۱۶۶-۱۴۳.

[۲۱] میری، سیدجواد و هدایتی، بیتا. (۱۳۹۷). هویت و صلح: بازخوانی مؤلفه‌های بنیادین هویت و صلح در جهان معاصر. تهران: نقد فرهنگ.

[۲۲] نمایان، پیمان و طیبی، سبحان. (۱۳۹۹). «نکات انتقادی از عدالت زیست‌محیطی و توسعه پایدار». علوم و تکنولوژی محیط‌زیست، دوره ۲۲، شماره ۸: ۱۱۱-۱۰۳.

[۲۳] نیازی، محسن؛ شقایق‌مقدم، الهام و خدمتکار، داوود. (۱۳۹۲). «زبان و هویت: تبیین رابطه زبان خارجی و هویت فردی، اجتماعی، فرهنگی و ملی». مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال نهم، شماره ۳۰: ۲۳۳-۲۰۳.

[۲۴] هوشیار، مهدی. (۱۳۹۵). «دفاع فرهنگی در نظام عدالت کیفری ایران و آمریکا». پژوهشنامه حقوق کیفری، سال هفتم، شماره دوم: ۲۹۸-۲۷۳.

ب) انگلیسی

[25] Bleich, Sara N. et al (2019). "Discrimination in the United States: Experiences of Black Americans". Health Serv Res., 54 (Suppl 2): 1399-1408.

[26] Committee on Rights of the Child (22 August 2023). General Comment No. 26 (2023) on Children's Rights

پاسداشت چندگونگی فرهنگی، از همان سال‌های آغازین تحصیل در منابع درسی دانش‌آموزان گنجانده شود.

منابع

الف) فارسی

[۱] اسلامی ندوشن، محمدعلی. (۱۳۸۹). مرزهای ناپیدا. چاپ دوم، تهران: یزدان.

[۲] اقبالی، کیوان و عزیزی، ستار. (۱۴۰۱). «دستیابی گروه‌های اقلیت و بومی به حق توسعه: اختصاص سهم ویژه به آن‌ها در فرآیند مشارکت سیاسی». دوفصلنامه بین‌المللی حقوق بشر، دوره ۱۷، شماره ۳۵: ۹۶-۷۵.

[۳] پوراحمدی، محسن. (۱۳۸۹). تبعیض نژادی و نقض حقوق اقلیت‌ها در آمریکا. تهران: شهر تهران (وابسته به سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران).

[۴] حبیب‌زاده، محمدجعفر و هوشیار، مهدی. (۱۳۹۳). «موقعیت اقلیت‌های دینی در حقوق کیفری ایران در پرتو اصل برابری در مقابل قانون». پژوهشنامه حقوق کیفری، سال پنجم، شماره دوم: ۸۷-۶۱.

[۵] سمیعی اصفهانی، علیرضا؛ کیانی، امران و محمدی، علی. (۱۳۹۶). «رویکردی جامعه‌شناختی به جنبش اجتماعی سیاهان در آمریکا (تحلیل ریشه‌ها، روندها و پیامدها)». جامعه‌شناسی کاربردی، دوره ۲۸، شماره ۶۶: ۱۴۶-۱۲۹.

[۶] شریفی طراز کوهی، حسین و قره‌باغی، عبدالله. (۱۳۸۹). «تحلیل قاعده منع تبعیض نسبت به اقلیت‌ها در حقوق بین‌الملل». مجله حقوقی بین‌المللی، سال بیست‌وهفتم، شماره ۴۲: ۶۳-۳۱.

[۷] صالحی، هادی و کردونی، ندا. (۱۴۰۲). «اخبار ساختگی و اطلاعات گمراه‌کننده در چشم‌انداز صلح و امنیت بین‌المللی: با نگاهی بر منازعات قومی». مطالعات حقوقی، دوره پانزدهم، شماره دوم: ۳۵۳-۳۲۱.

[۸] عزیزی، ستار. (۱۳۸۶). «حمایت از حق موجودیت اقلیت‌ها در پرتو مجازات مرتکبان ژنوسید در رویه قضایی بین‌المللی». مطالعات حقوق خصوصی (حقوق سابق)، دوره ۳۷، شماره ۴: ۱۶۰-۱۲۵.

[۹] عزیزی، ستار. (۱۳۹۴). حمایت از اقلیت‌ها در حقوق بین‌الملل. چ دوم، تهران: شهر دانش.

[۱۰] عزیزی، ستار (۱۴۰۰). تأسیس و جانمایی دولت‌ها. همدان: دانشگاه بوعلی سینا.

[۱۱] عزیزی، ستار و کرمی، موسی. (۱۴۰۲). «واکوی جهات بایستگی حمایت از اقلیت‌ها در پرونده مدارس اقلیت در آلبانی: با اشاراتی به دیدگاه‌های اسلامی و نهج‌البلاغه». پژوهشنامه نهج‌البلاغه، دوره ۱۱، شماره ۴۳: ۱۰۶-۸۱.

[۱۲] غمامی، سید محمد مهدی. (۱۳۹۹). «تحلیل حقوقی مبانی و عوامل نقض‌های سیستمی حقوق شهروندی در ایالات متحده آمریکا». مطالعات حقوق بشر اسلامی، دوره ۹، شماره ۱۹: ۲۱۶-۱۹۱.

- [36] Nagy, Noemi & Vizi, Balazs (2024). "Conceptualisation and Operationalisation of Minorities in International Law: Past Experiences and New Avenues". *Hungarian Journal of Legal Studies*, Forthcoming: 1-27.
- [37] OSCE High Commissioner for National Minorities (November 2017). *The Graz Recommendations on Access to Justice and National Minorities & Explanatory Note*. Available at: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/340066.pdf>
- [38] Othering and Belonging Institute (15 January 2019). *Legalizing Xenophobia and Islamophobia in the United States*. Available at: https://belonging.berkeley.edu/sites/default/files/iccpr_report.pdf
- [39] Paz, Moria (Winter 2013). "The Failed Promise of Language Rights: A Critique of the International Language Rights Regime". *Harvard International Law Journal*, Vol. 54, No. 1: 157-217.
- [40] Shareef Qader, Sanh (2024). "Redefining Protection: Challenges and Solutions in Safeguarding Religious Minorities within International and Regional Legal Frameworks". *The Age of Human Rights Journal*, Vol. 11, No. 23: 1-34.
- [41] Skretny, John D. (2004). *The Minority Rights Revolution*. Massachusetts: Harvard University Press.
- [42] Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism (16 May 2024). *Visit to the United States of America: Report of the Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and related Intolerance*. A/HRC/56/68/Add.1.
- [43] Special Rapporteur of Extreme Poverty and Human Rights/SREPHR (2 May 2018). *Report of the Special Rapporteur on Extreme Poverty and Human Rights on His Mission to the United States of America*. A/HRC/38/33/Add.1.
- [44] Special Rapporteur on Minority Issues (3 March 2021). *Minority Issues: Report of the Special Rapporteur on Minority Issues, Fernand de Varennes*. A/HRC/46/57.
- [45] Special Rapporteur on Minority Issues (17 August 2022). *Visit to the United States of America: Report of*
- and the Environment, With a Special Focus on Climate Change. CRC/C/CG/26.
- [27] Ergene, Seray; Banerjee, Subhabrata Bobby & Ergene, Erim (2024). "Environmental Racism and Climate (In) Justice in the Anthropocene: Addressing the Silences and Erasures in Management and Organization Studies". *Journal of Business Ethics*, Vol. 193: 785-800.
- [28] Fazaeli, Mostafa & Karami, Mousa (2023). "Ensuring the Cultural Rights of Kurdish Minority in Türkiye: Necessity, Challenges, Solutions". *The Age of Human Rights Journal*, Vol. 20: 1-28.
- [29] Gee, Kevin A.; Cooc, North & Yu, Peter (2024). "Hate Speech Against Asian American Youth: Pre-Pandemic Trends and the Role of School Factors". *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 53: 1941-1952.
- [30] Goldstein, Leslie F. (2017). *The U.S. Supreme Court and Racial Minorities: Two Centuries of Judicial Review on Trial*. Cheltenham: Elgar Online Publishing.
- [31] Heidegger, Patrizia & Wiese, Katy (2020). *Pushed to the wastelands: Environmental racism against Roma communities in Central and Eastern Europe*. Brussels: European Environmental Bureau.
- [32] Human Rights Council (5 April 2023). *Mandate of Special Rapporteur on Minority Issues*. A/HRC/RES/52/5.
- [33] Jong, Judith C. de and Mugge, Liza M. (2024). "Political Representation and Intersectionality: Perspectives of Ethnically/Racially Minoritized Citizens". *Social Politics*, Vol. 31, No. 1: 151-177.
- [34] Kim, Chunrye; Lim, Hyeyoung & Lee, Claire Seungeun (November-December 2024). "Hate/Bias Crime against Racial/Ethnic Minorities in the United States: A Systematic Review of Empirical Research and Assessment of Next Steps". *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 79, 102005.
- [35] Kim, Kyungmee & Garcia, Tania Ferre (December 2023). "Climate Change and Violent Conflict in the Middle East and North Africa". *International Studies Review*, Vol. 25, No. 4: 1-24.

- (2015). "Cultural Diversity in the United States and Its Impact on Human Development". *Journal of the Indiana Academy of the Social Sciences*, Vol. 18 m Issue 1: 125-143.
- [49] Vanegas, Emely (Spring 2021), "Can Climate Change Cause Violent Ethnic Conflict?". *Undergraduate Journal of Political Science*, Vol. 5, No. 1: 140-157.
- [50] Working Group of Experts on People of African Descent (18 August 2016). Report of the Working Group of Experts on People of African Descent on its mission to the United States of America. A/HRC/33/61/Add.2.
- [51] Yang, Tseming (2024). "Old and New Environmental Racism". *Utah Law Review*, No. 1: 109-166.
- the Special Rapporteur on Minority Issues (Fernand de Varennes). A/HRC/49/46/Add.1
- [46] Special Rapporteur on the Right to Education/SRRTE (10 May 2024). Statement by the Special Rapporteur on the Right to Education, Ms. Farida Shaheed on Her Visit to the United States of America, 29 April – 10 May 2024. Available at: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/education/statements/20240510-stm-eom-sr-education-usa.pdf>
- [47] Toliyat, Amir; Levitan, Sarah Ita; Peng, Zheng & Etemadpour, Ronak (2022). "Asian Hate Speech Detection on Twitter during COVID-19". *Frontiers in Artificial Intelligence*, Vo. 5: 1-16.
- [48] VanAlstine, Jason; Cox, Steven R. & Roden, Dianne M.

